

บทที่ 2

ทบทวนวรรณกรรม และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ขอนำเสนอทบทวนวรรณกรรมและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้

1. แนวคิดและทฤษฎีทางอาชญาวิทยา

- ทฤษฎีการคบค้าสมาคมที่แตกต่างของ เอ็ดวิน เอช. ซัทเธอร์แลนด์ (Sutherland's Differential Associations Theory)
- ทฤษฎีการเลียนแบบ (Imitation Theory)
- ทฤษฎีว่าด้วยความประพฤติที่ได้รับจากการเรียนรู้ของ อัลเบิร์ต แบนดูรา
- ทฤษฎีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของ เดวิด แม็กเคลแลนด์

2. แนวทางการป้องกันการใช้ยาเสพติดในสถานศึกษา

- นโยบายและยุทธศาสตร์การป้องกันปัญหาเสพติดของรัฐบาล
- นโยบายและยุทธศาสตร์การป้องกันปัญหาเสพติดของกระทรวงศึกษาธิการ
- การบริหารงานแนวทางการสร้างภูมิคุ้มกันการพึ่งยาเสพติดในโรงเรียนมัธยมศึกษา
- การป้องกันการใช้ยาเสพติดในกลุ่มนักเรียน

3. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

4. กรอบแนวคิดในการศึกษา

แนวคิดและทฤษฎีทางอาชญาวิทยา

ทฤษฎีการคบค้าสมาคมที่แตกต่าง ของ เอ็ดวิน เอช. ซัทเธอร์แลนด์ (Sutherland's Differential Associations Theory)

ทฤษฎีการคบค้าสมาคมที่แตกต่าง (Differential Associations Theory) ได้ตั้งทฤษฎีขึ้นโดย เอ็ดวิน เอช. ซัทเธอร์แลนด์ (Edwin H. Sutherland) โดยทฤษฎีนี้ให้ความสนใจเรื่อง

ความถี่ ความเข้มข้น และความสำคัญของการติดต่อในสังคม มากกว่าลักษณะบุคคลหรือลักษณะของสิ่งแวดล้อม ทฤษฎีนี้มีหลักสำคัญ 9 ประการ คือ

1. พฤติกรรมการกระทำผิดเกิดจากการเรียนรู้
2. พฤติกรรมการกระทำผิดเรียนรู้ โดยการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นในกระบวนการของการติดต่อสื่อสารกัน
3. ส่วนสำคัญของการเรียนรู้พฤติกรรม การกระทำผิดเกิดขึ้น ภายในในกลุ่มที่สนิทสนมกัน
4. เมื่อมีการเรียนรู้พฤติกรรมของผู้กระทำผิดนั้น การเรียนรู้ประกอบด้วย (1) เทคนิคในการกระทำผิด บางครั้งเป็นเทคนิคที่ซับซ้อน บางครั้งเป็นเทคนิคที่ง่ายๆ (2) ทิศทางเฉพาะของแรงจูงใจ แรงกระตุ้น การหาเหตุผลเข้าข้างตนเอง และทัศนคติต่าง ๆ
5. การที่จะมีแรงจูงใจและแรงกระตุ้นไปทิศทางใด อย่างไรนั้น เรียนรู้จากเงื่อนไขว่า กฎหมายใด ควรจะปฏิบัติตามหรือไม่
6. การที่จะกลายเป็นผู้กระทำผิดกฎหมาย ก็เพราะมีเงื่อนไขกำหนดให้เห็นด้วย ที่จะละเมิดกฎหมาย มากกว่าเงื่อนไขที่จะไม่ให้ละเมิดกฎหมาย
7. การมีความสัมพันธ์ที่แตกต่างกัน อาจแปรผันไปตามความถี่ ความนาน การจัดลำดับก่อนหลัง
8. กระบวนการเรียนรู้พฤติกรรม โดยการมีความสัมพันธ์กับแบบอย่างในการกระทำผิด หรือแบบอย่างที่ต่อต้านการกระทำผิด เกี่ยวข้องกับกลไกต่าง ๆ ในการเรียนรู้ ในลักษณะกับการเรียนรู้เรื่องอื่น ๆ
9. พฤติกรรมการกระทำผิดเป็นการแสดงออกถึงความต้องการและค่านิยมโดยทั่ว ๆ ไป แต่การจะอธิบายว่าคนกระทำผิดเพราะมีความต้องการและค่านิยมโดยทั่ว ๆ ไป จะเป็นการไม่ถูกต้อง เพราะพฤติกรรมไม่เป็นผู้กระทำผิด ก็แสดงออกถึงความต้องการและค่านิยมแบบเดียวกัน

โดยสรุปแล้วทฤษฎีการคบค้าสมาคมที่แตกต่างมีหลักสำคัญคือ การที่บุคคลจะกลายเป็นผู้กระทำผิดกฎหมาย เพราะมีเงื่อนไขกำหนดให้เห็นด้วยที่จะละเมิดกฎหมายมากกว่าเงื่อนไขที่ไม่ให้ละเมิดกฎหมาย

ทฤษฎีการเลียนแบบ (Imitation Theory)

ผู้คิดทฤษฎีนี้ได้แก่ การ์เบรียล ทาร์ด (Gabriel Tarde) โดยมีแนวคิดที่ว่า การกระทำผิดมิได้เกิดขึ้นโดยลำพัง แต่มีเทคนิคการกระทำผิดที่คล้ายกัน เกิดตามมาเป็นลักษณะลูกโซ่ โดยลักษณะการกระทำผิดที่เกิดขึ้นมีลักษณะคล้ายกัน โดยทาร์ดให้ความสำคัญเรื่องปฏิกริยาต่อกัน ระหว่างปัจจัยทางสังคม กับปัจจัยทางจิต และยังเชื่อว่า สิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลต่อการกระทำผิด รวมถึงบุคคลกระทำผิดเพราะมีโอกาส

ทาร์ด ได้เสนอพื้นฐานทางความคิดของทฤษฎีไว้ 3 ประการ คือ

1. บุคคลเลียนแบบผู้อื่นโดยสัดส่วนของความใกล้ชิด และความถี่ในการติดต่อ
2. การกระทำผิดและพฤติกรรมเบี่ยงเบน มีแนวโน้มจะแพร่จากสิ่งที่มีมากกว่า ไปสู่สิ่งที่มีน้อยกว่า
3. เมื่อสองสิ่งที่แตกต่างกันติดต่อกัน สิ่งหนึ่งอาจจะเข้ามาทดแทนอีกสิ่งหนึ่ง

ทาร์ด ให้ความสำคัญต่อความใกล้ชิด ว่ามีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงทางจิต คือ จิต คิดจะทำการใดอันเป็นการเลียนแบบ เมื่อได้รับอิทธิพลจากสังคม โดยเฉพาะจากสื่อมวลชน

ทฤษฎีว่าด้วยความประพฤติที่ได้รับจากการเรียนรู้ ของอัลเบิร์ต แบนดูรา

แบนดูรา (อ้างถึงใน ปรีชา วิหคโต และคณะ, 2541, น. 16) อธิบายว่า ผลจากการเรียนรู้เป็นผลให้พฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไปในทางบวกได้ และเชื่อว่า คนเรามีโอกาสได้เรียนรู้ การปลูกฝังแบบแผนความประพฤติ เจตคติ ค่านิยมหลาย ๆ แบบด้วยกัน และบางอย่างเป็นพื้นฐานของการกระทำผิด โดยมองว่า การที่จะกระทำผิดหรือไม่ขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์กับฝ่ายที่สังคมยอมรับหรือไม่ยอมรับมากนักเพียงใด โดยไม่จำเป็นต้องมีความสัมพันธ์กับผู้กระทำผิดโดยตรง ในทำนองเดียวกัน นักเรียนที่กระทำผิดเพราะยาเสพติดอาจได้รับรู้ถึงเรื่องของ ยาเสพติดจากสื่อต่าง ๆ หรือรับรู้จากกลุ่มเพื่อนในชุมชนซึ่งเป็นการรับรู้ ได้เรียนรู้อย่างหนึ่ง แม้มิได้เข้าไปสัมผัสกับผู้ขาย ผู้เสพยาเสพติดโดยตรง แต่เนื่องจากนักเรียนเป็นวัยอยากรู้ อยากรอง จึงทำให้หันไปใช้ยาเสพติดดังที่รับรู้จากการเรียนรู้ว่าเป็นอย่างไร ทำให้นักเรียนมีการติดยามากขึ้น และในทางกลับกันหากพยายามปลูกฝังให้แนวทางในการเรียนรู้ถึงวิธีการต่อต้านการใช้ยาเสพติดให้แก่ นักเรียนในทางที่ถูกต้องและเหมาะสมแล้ว ก็จะสามารถใช้การเรียนรู้ให้เกิดประโยชน์ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในสถานศึกษาได้เช่นกัน

ทฤษฎีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของเดวิด แม็กแคลแลนด์

แม็กแคลแลนด์ (อ้างถึงใน นพมาศ ธีรเวคิน, 2539, น. 37-38) อธิบายว่าแรงจูงใจเป็นแรงเสริมที่เกิดขึ้นทั้งภายในและภายนอก จะมีประสิทธิภาพในการเรียนรู้เพื่อการกระทำสิ่งต่าง ๆ ให้ประสบความสำเร็จ แรงจูงใจดังกล่าวขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายอย่าง ดังนี้

(1) แรงจูงใจภายใน ได้แก่ ความอยากรู้อยากเห็น อยากรู้ อยากรักษาความสะอาด อยากรักษาสุขภาพ ซึ่งความอยากนี้ถือว่าเป็นความต้องการความสำเร็จในชีวิต ทำให้มนุษย์แสวงหาสิ่งที่ตนต้องการ และพอใจที่ตนเองได้พบได้ทำ เด็กนักเรียนเป็นวัยที่กำลังสนใจ อยากรู้อยากเห็น อยากรทดลอง หากครูได้ใช้ความอยากรู้อยากทดลองของผู้เรียนให้ถูกทางโดยจัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับการป้องกันปัญหาเสพติดที่เหมาะสมแล้ว นักเรียนจะสามารถนำความรู้ที่นำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้ วิธีการในการสร้างแรงจูงใจ มีหลายแนวทาง คือ การให้รางวัลและการลงโทษ จากการศึกษาของแม็กแคลแลนด์ พบว่า การให้รางวัลและการลงโทษมีผลต่อกำลังใจในการเรียนรู้ กล่าวคือ การชมเชยเป็นการให้กำลังใจที่ทำให้ผลการเรียนดีขึ้นกว่าการตีเพียงอย่างเดียว ในสถานการณ์ทั่วไป นักเรียนต้องการกำลังใจจากครู ในขณะที่เดียวกันก็ต้องการคำแนะนำจากครูให้แก้ไขในสิ่งที่ทำไม่ถูกต้อง ดังนั้น ในการป้องกันปัญหาเสพติดในนักเรียนนั้น ครูมีบทบาทสำคัญในการอบรมสั่งสอนนักเรียน เนื่องจากนักเรียนยอมรับมากกว่า

(2) แรงจูงใจภายนอก ได้แก่ สภาพแวดล้อมในชั้นเรียนและบรรยากาศของโรงเรียนจะช่วยส่งเสริมให้นักเรียนสนใจที่จะเรียนมากขึ้น เช่น ระเบียบกฎเกณฑ์ของโรงเรียนไม่เข้มงวดเกินไป การป้องกันปัญหาเสพติดโดยแรงจูงใจภายนอก คือ การจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนให้น่าเรียน ซึ่งมีผลต่อพฤติกรรมของนักเรียน สภาพแวดล้อมเหล่านี้ ได้แก่ ความเชื่อ ค่านิยม ประเพณี ในทางทฤษฎี เรียกว่า วัฒนธรรมในโรงเรียน หากมีการจัดบรรยากาศให้ร่มรื่นทั้งในห้องเรียน บริเวณโรงเรียน ค่านิยม ความเชื่อ ประเพณีที่ถูกต้องแก่นักเรียนก็จะสามารถป้องกันปัญหาเสพติดในสถานศึกษาได้

แนวทางการป้องกันการใช้ยาเสพติดในสถานศึกษา

นโยบายและยุทธศาสตร์การป้องกันปัญหาเสพติดของรัฐบาล

นโยบายด้านการป้องกันปัญหาเสพติดของรัฐบาล

รัฐบาลของพันตำรวจโททักษิณ ชินวัตร ได้กำหนดนโยบายในการป้องกันปัญหาเสพติด (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, 2544, น. 169-170) ไว้ดังนี้

- 1) เข้มงวดกับการบังคับใช้กฎหมาย และสร้างกระบวนการพิเศษ เพื่อที่จะควบคุมและปราบปรามผู้ค้ายาเสพติด ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกระบวนการผลิตและการค้ายาเสพติดอย่างเด็ดขาด รวดเร็ว และเป็นธรรม
- 2) ควบคุมการนำเข้าสารเคมีที่อาจนำไปใช้ในการผลิตยาเสพติด และเสริมสร้างกลไกของภาครัฐให้ก้าวกั้นการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีที่ใช้ในการผลิตยาเสพติด
- 3) สร้างความร่วมมือกับองค์กรระหว่างประเทศและนานาชาติ เพื่อควบคุมกำจัดแหล่งผลิตยาเสพติดและขบวนการหรือเครือข่ายผู้ค้ายาเสพติดข้ามชาติ
- 4) แก้ไขปรับปรุงกฎหมายที่เป็นอุปสรรคต่อการเข้ารับการบำบัดรักษาและการฟื้นฟูสภาพร่างกายและจิตใจของผู้เสพยาเสพติด

ยุทธศาสตร์พลังแผ่นดินต้านยาเสพติดของรัฐบาล

รัฐบาลของพันตำรวจโททักษิณ ชินวัตร ได้กำหนดยุทธศาสตร์กำลังแผ่นดินต้านยาเสพติด (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, 2544, น. 170-171) ไว้ดังนี้

- 1) การรณรงค์ประชาสัมพันธ์เพื่อให้ประชาชนตระหนักถึงความรุนแรงของปัญหาและกระตุ้นให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการป้องกันยาเสพติด โดยสื่อมวลชน หรือผ่านสื่อบุคคลในการประชุมสัมมนาและฝึกอบรม
- 2) การเสริมสร้างความเข้มแข็งและพลังทางสังคม เพื่อให้เกิดความร่วมมือของภาคีต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน นักวิชาการ สื่อมวลชน และประชาชน ตั้งแต่ระดับชุมชนถึงระดับชาติโดยกระบวนการพัฒนาวิทยากร พัฒนาศักยภาพแกนนำ สร้างเวทีประชาคม พัฒนาเครือข่ายศูนย์การเรียนรู้ สร้างกระแสความร่วมมือ เฝ้าระวัง เปิดโอกาสให้องค์กรเอกชนมีส่วนร่วม ตลอดจนสนับสนุนการจัดตั้งกองทุนต่าง ๆ

2.1) การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันและเฝ้าระวัง เพื่อป้องกันผู้ที่ยังไม่เคยใช้ยาเสพติดเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด ซึ่งเน้นการพัฒนากระบวนการดำเนินงานของสถานศึกษา การสนับสนุนกิจกรรมนักเรียน นักศึกษา และการพัฒนาสภาพแวดล้อมในสถานศึกษารวมถึงการ

ปรับปรุงหลักสูตร กระบวนการเรียนการสอน การจัดระบบสอดส่องเฝ้าระวัง ให้มีครูอาจารย์ที่
 ปรึกษาส่งเสริมกิจกรรมการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์

2.2) ลดปัจจัยเงื่อนไขการก่อปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดใน
 สถานศึกษา ซึ่งรวมไปถึงการกำหนดพื้นที่ควบคุมตรวจสอบแหล่งอบายมุขตามหอพักนักเรียน
 สถานบันเทิง และส่งเสริมการวิจัยเพื่อพัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับแนวโน้มของตัวยาและรูปแบบ
 การแพร่ระบาดของยาเสพติด

นโยบายและยุทธศาสตร์การป้องกันปัญหาเสพติดของกระทรวงศึกษาธิการ

นโยบายด้านการป้องกันปัญหาเสพติดของกระทรวงศึกษาธิการ

คณะกรรมการป้องกันปัญหาเสพติดกระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนดนโยบายการ
 ป้องกันปัญหาเสพติด เพื่อให้หน่วยงานในสังกัดใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานป้องกัน
 ปัญหาเสพติดในสถานศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545, น. 105-107) ไว้ดังนี้

- 1) สถานศึกษาควรกำหนดให้ครูรับผิดชอบและดูแลนักเรียนอย่างใกล้ชิด โดย
 กำหนดสัดส่วนที่เหมาะสมระหว่างครูและจำนวนนักเรียน
- 2) สถานศึกษาควรประสานงานและขอความร่วมมือจากผู้ปกครอง ชุมชน องค์กร
 ปกครองท้องถิ่น ดำรวจและทหารให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการป้องกันปัญหาเสพติดใน
 รูปแบบคณะกรรมการประจำสถานศึกษา
- 3) หน่วยงานทางการศึกษาและสถานศึกษาควรถือว่างานป้องกันปัญหาเสพติด
 มีความสำคัญยิ่ง โดยกำหนดไว้ในแผนงาน และกิจกรรมตลอดทั้งปี
- 4) บุคลากรในสถานศึกษาทุกคนหากพบข้อมูลหรือเบาะแสที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด
 ในสถานศึกษาต้องรายงานให้ผู้บังคับบัญชาทราบตามลำดับทันที
- 5) แต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบและติดตามประเมินผลการดำเนินงานป้องกัน
 และแก้ไขปัญหาเสพติดของสถานศึกษาอย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง
- 6) สถานศึกษาควรดำเนินการให้นักเรียนตระหนักถึงพิษภัยของยาเสพติดว่ามี
 ผลกระทบต่อชีวิต ทรัพย์สิน ครอบครัวและสังคมส่วนรวม โดยให้สอดแทรกในกิจกรรมการเรียน
 การสอนในทุกรายวิชา การจัดนิทรรศการ การเผยแพร่ความรู้จากวีดิทัศน์ เอกสารที่เกี่ยวข้อง
 เชิญวิทยากรมาให้ความรู้เรื่องเกี่ยวกับยาเสพติด
- 7) สร้างบรรยากาศในการรับรู้ทั้งทางด้านวิชาการ ด้านกายภาพ และสิ่งแวดล้อม
 ภายในโรงเรียน เพื่อให้ นักเรียนมีจิตใจที่สะอาด บริสุทธิ์ จะได้ไม่หันไปเสพยาเสพติด

8) ดำเนินการลงโทษตามขั้นตอนของวินัยและกฎหมายอย่างเด็ดขาดทันทีที่พบว่า บุคลากรในสถานศึกษามีพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด

9) ขอความร่วมมือจากผู้ปกครองนักเรียนเพื่อแก้ไขปัญหานักเรียนที่ติดยาเสพติด โดยให้ความรักความเอาใจใส่นักเรียนอย่างใกล้ชิด ดูแลพฤติกรรม และให้กำลังใจแก่นักเรียน

10) สร้างเครือข่ายในการร่วมมือกับหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อดำเนินการ ป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษาอย่างแท้จริง

ยุทธศาสตร์ 9 ประการ ในการป้องกันปัญหายาเสพติดของกระทรวงศึกษาธิการ

กระทรวงศึกษาธิการเน้นให้สถานศึกษาและหน่วยงานทางการศึกษาที่เกี่ยวข้อง ดำเนินงานด้านการป้องกันปัญหายาเสพติดในสถานศึกษาตามยุทธศาสตร์ 9 ประการ ดังนี้

1) จัดโครงการครอบครัวเข้มแข็ง โรงเรียนอบอุ่น เพื่อเชื่อมและหลอมรวมพลัง ระหว่างบ้านและโรงเรียนให้เป็นที่พึ่งแก่นักเรียนอย่างแท้จริง

2) นำศาสนธรรมเข้าสู่โรงเรียน เพื่อเป็นหลักในการดำรงชีวิต ด้วยความร่วมมือ ระหว่างสถาบันทางศาสนาและโรงเรียน

3) สร้างเด็กนักเรียนให้เป็นพลเมืองที่ดีด้วยการเข้าร่วมในกิจกรรมตามหลักสูตร โรงเรียน ได้แก่ กิจกรรมหลักสูตรนักศึกษาวิชาทหาร กิจกรรมลูกเสือเนตรนารี รวมทั้งกิจกรรม รวบรวมกลุ่มทุกประเภท ซึ่งได้แก่ กิจกรรมเพื่อนเตือนเพื่อน กิจกรรมเพื่อนช่วยเพื่อน

4) ส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนได้ออกกำลังกายและเล่นกีฬาอย่างสม่ำเสมอจนเป็นนิสัยเพื่อพัฒนาสุขภาพกายและใจ เสริมสร้างวินัยในตนเอง

5) ส่งเสริมให้เด็กนักเรียนได้เล่นดนตรีเพื่อสร้างสุนทรียภาพ

6) ส่งเสริมกิจกรรมด้านศิลปะ เพื่อให้นักเรียนได้ค้นพบความสามารถของตนเองมีช่องทางในการแสดงออก และสร้างเสริมความคิดสร้างสรรค์

7) ให้ความสำคัญแก่การเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่นและวัฒนธรรมไทย เพื่อให้เด็ก และเยาวชนภาคภูมิใจและผูกพันต่อรากฐานทางวัฒนธรรม

8) ควรจัดให้มีการเรียนการสอน เพื่อให้ความรู้ เสริมสร้างจิตสำนึก และการเรียนรู้ทักษะ เพื่อป้องกันปัญหายาเสพติด

9) วางแนวทางร่วมมือกับผู้ปกครองในการป้องกันปัญหายาเสพติดทุกระบวนกร

การบริหารงานแนวทางการสร้างภูมิคุ้มกันกับการพึ่งยาเสพติดในโรงเรียนมัธยมศึกษา

โรงเรียนมัธยมศึกษาเน้นการศึกษาในระบบที่ผลิตผู้เรียนระดับกลาง ผู้เรียนมีอายุระหว่าง 12-18 ปี ที่จัดอยู่ในระยะวัยรุ่น ปัจจุบันโรงเรียนเปรียบเหมือนบ้านหลังที่สองของเด็ก เด็กใช้ชีวิตอยู่ในโรงเรียนเท่ากับอยู่บ้าน โรงเรียนจึงมีอิทธิพลต่อบุคลิกภาพและพัฒนาการสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนมีส่วนในการแก้ปัญหาของเด็ก นอกเหนือจากการจัดการศึกษาตามแผนการศึกษาแห่งชาติ ปกติโรงเรียนมิได้มีหน้าที่อบรมสั่งสอนให้เด็กมีความรู้แต่เพียงอย่างเดียว แต่ยังมีหน้าที่อบรมสั่งสอน ปลุกฝังนิสัย และจิตใจอันดีงามให้แก่เด็ก ให้เป็นคนดี มีศีลธรรม สุขภาพอ่อนนุ่มอดทน เสียสละ ทำให้เด็กเรียนรู้ค่านิยมที่ถูกต้องทางสังคม เพื่อให้เด็กปรับตัวเข้ากับสังคมได้ถูกต้อง และการที่เด็กจะมีบุคลิกลักษณะดังกล่าวได้ เด็กจะต้องปราศจากการใช้ยาในทางที่ผิด ดังนั้น ถ้าเด็กต้องพึ่งยาหรือยาเสพติดจึงเป็นหน้าที่ของโรงเรียนโดยตรงในการป้องกันและแก้ไข เพื่อให้เด็กนักเรียนมีบุคลิกภาพที่ดี สุขภาพแข็งแรงสมบูรณ์ทั้งทางร่างกายและจิตใจตามแผนการศึกษา

นอกจากโรงเรียนจะมีหน้าที่จัดการศึกษาให้เป็นไปตามแผนการศึกษา โรงเรียนมัธยมศึกษาต้องจัดการบริหารภายในโรงเรียนในลักษณะต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมาย ได้มีนักวิชาการที่สุจริตงานบริหารในโรงเรียนมัธยมศึกษาไว้ดังนี้

โอวาร์ด (Ovard) ให้ความเห็นว่า การบริหารโรงเรียนมัศึกษานั้น ประกอบด้วยภารกิจสำคัญ 3 ประการ คือ

1. จัดโปรแกรมการสอนหรืองานด้านวิชาการ
2. การบริหารกิจการนักเรียน
3. การบริหารงานธุรการ

เบน แฮร์ลิส (Ben M. Harris) ได้กล่าวถึงการบริหารในโรงเรียน โดยการวิเคราะห์หน้าที่ของโรงเรียนในลักษณะกิจกรรม 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ กิจกรรมที่สัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกับผู้เรียน และกิจกรรมที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการเรียนการสอน ได้แยกงานบริหารในโรงเรียนตามหน้าที่ของโรงเรียนออกเป็น 4 ประการ คือ

1. หน้าที่ด้านนิเทศการศึกษา เป็นงานด้านการพัฒนาบุคลากรครูในด้านการสอน งานด้านนี้จะเกี่ยวข้องกับตัวครู
2. หน้าที่ทางด้านการสอน เป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการสอนของครูโดยตรง งานนี้มีผลโดยตรงต่อเด็กนักเรียน

3. หน้าที่ทางด้านบริการพิเศษ เช่น แนะนำ กิจกรรมเสริมหลักสูตร บริการทางด้านสุขภาพอนามัยนักเรียน งานด้านนี้สัมพันธ์กับนักเรียนโดยตรง และสัมพันธ์กับการสอนของครูทางอ้อม

4. หน้าที่ทางด้านธุรการ ได้แก่ งานด้านธุรการ การเงิน อาคารสถานที่ต่าง ๆ เป็นงานที่มีส่วนสัมพันธ์โดยอ้อมกับการสอนของครู

รุ่งทิภา จักรกร ได้กล่าวถึงระบบการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษาจะต้องเกี่ยวข้องกับสิ่งต่าง ๆ ต่อไปนี้

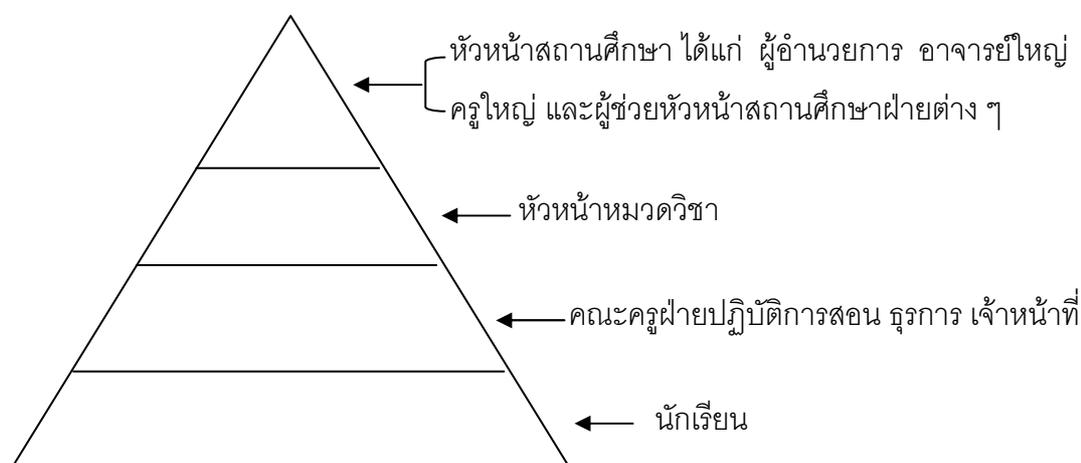
1. การสอนวิชาต่าง ๆ ตามหลักสูตร
2. การแนะแนวการศึกษาและอาชีพ
3. กิจกรรมต่าง ๆ ของนักเรียนเพื่อพัฒนาเยาวชน ตามความต้องการส่วนบุคคลและความต้องการของสังคม รวมทั้งการฝึกฝนการปกครองระบอบประชาธิปไตย
4. บริการของโรงเรียน ทั้งด้านความสุขของนักเรียน เพื่อสนองความสนใจ และความต้องการอันจำเป็นของนักเรียน ชุมชน หรือสังคมใกล้โรงเรียนและประเทศชาติ

จากงานบริหารในโรงเรียนมัธยมศึกษาจะเห็นได้ว่า นอกจากโรงเรียนมัธยมศึกษาต้องจัดการศึกษาด้านการสอนหรือวิชาการแล้ว ยังต้องจัดกิจกรรมที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาเยาวชน จัดบริการที่สนองต่อความต้องการของนักเรียน ครอบครัว ชุมชน รวมทั้งการสร้างภูมิคุ้มกันการพึ่งพาซึ่งถือว่าเป็นกิจกรรมเพื่อพัฒนาเยาวชน อันมีผลเกี่ยวเนื่องกับงานด้านวิชาการ สนับสนุนงานวิชาการ งานแนะแนว ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

การบริหารงานภายในโรงเรียนมัธยมศึกษา ประกอบด้วยบุคลากรต่าง ๆ เขียนเป็นโครงสร้างการบริหารตามลำดับชั้นได้ดังนี้

ภาพที่ 2.1

โครงสร้างการบริหารงานในโรงเรียน

จากภาพแสดงว่า ผู้บริหารหรือหัวหน้าสถานศึกษาเป็นผู้นำที่สำคัญในการบริหารบุคคลตามลำดับชั้น เพื่อให้งานต่าง ๆ ภายในโรงเรียนบรรลุวัตถุประสงค์ โดยการสั่งการควบคุมงานต่าง ๆ นั้น สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ได้เสนอว่า “ผู้บริหารโรงเรียนมีส่วนสำคัญต่อการดำเนินงานให้เป็นไปตามเป้าหมายของโครงการ ซึ่งโรงเรียนที่ดำเนินการได้ตามเป้าหมายมักเป็นโรงเรียนที่มีผู้บริหารที่มีอุดมการณ์เอาใจใส่ต่อหน้าที่และมีความคิดสร้างสรรค์” ดังนั้น การสร้างภูมิคุ้มกันการพึ่งพาให้เกิดแก่นักเรียน ย่อมขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพของการบริหาร จากภาพ ผู้บริหารจะต้องบริหารงานบุคคลฝ่ายต่าง ๆ ให้ร่วมมือกันดำเนินงานป้องกันยาเสพติด หรือการสร้างภูมิคุ้มกันการพึ่งพา จึงเป็นหน้าที่ของผู้บริหารที่ปฏิบัติงานดังกล่าวให้บรรลุวัตถุประสงค์เพื่อการพัฒนาเด็กนักเรียนเป็นสำคัญ

หน้าที่ของผู้บริหาร

งานการสร้างภูมิคุ้มกันการพึ่งพาในโรงเรียนมัธยมศึกษาชั้นนั้น จัดว่าเป็นหน้าที่ของผู้บริหาร เพราะผู้บริหารต้องทำงานด้านบริหารด้านวิชาการแล้ว ยังต้องจัดงานอื่น ๆ หรือบริการที่จะส่งเสริมให้นักเรียนเกิดความรู้และทักษะเพิ่มมากขึ้น คือ พิจารณาได้จากนักวิชาการที่ได้สรุปหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียนที่ต้องปฏิบัติงานต่าง ๆ ภายในโรงเรียนมัธยมศึกษา ดังนี้

แคมป์เบล (Campbell) และคณะ ได้แบ่งภารกิจของผู้บริหารสถานศึกษาออกได้ 6 ประเภท คือ

1. ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน
2. หลักสูตรและการสอน
3. การบริหารกิจการนักเรียน
4. การบริหารบุคคล
5. อาคารสถานที่ ตลอดจนวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ
6. การเงินและงานธุรการ

พนัส หันนาคินทร์ ได้กล่าวถึงหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาไว้ 5 ประการ คือ

1. รับผิดชอบงานทุกอย่างในโรงเรียน คือ ดูแลกิจการทุกอย่างให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย งานที่รับผิดชอบ ได้แก่

1.1 งานด้านวิชาการ คือ การจัดให้ครูสอนและทำหน้าที่ต่าง ๆ ให้เหมาะสมแก่ความรู้ ความสามารถ สร้างขวัญกำลังใจให้แก่ครู พัฒนาให้ครูมีความสามารถและมีประสิทธิภาพดีขึ้น ส่งเสริมนักเรียนในด้านวิชาการจัดการห้องสมุด จัดการสอน ซ่อมเสริมควบคุมเวลาเรียนของนักเรียน จัดการประเมินผลการเรียน จัดทำหลักฐานเกี่ยวกับผลการศึกษาของนักเรียน จัดหาอุปกรณ์การสอนและเอกสารเกี่ยวกับหลักสูตรให้ครูได้ใช้ประโยชน์

1.2 งานด้านธุรการ ได้แก่ การจัดหาผู้ปฏิบัติงานด้านการเงิน และควบคุมการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามระเบียบ สร้างมาตรฐานในการตรวจสอบตัวเงินสดและบัญชีการเงิน เก็บรักษาหลักฐานการรับจ่ายเงิน จัดตั้งกรรมการจัดซื้อและกรรมการตรวจรับสิ่งของ รวมไปถึงการจัดหาเจ้าหน้าที่ได้ตอบ รับส่ง และเก็บรักษาจดหมาย หนังสือราชการที่ติดต่อกับองค์กรภายนอก การดูแลอาคารและการพัฒนาบริเวณ การรักษาความปลอดภัย การจัดบริการยานพาหนะ และการปกครองควบคุมคนงานภารโรงและเจ้าหน้าที่

1.3 งานด้านกิจการนักเรียน ได้แก่ การควบคุมดูแลการประพฤติและระเบียบวินัยของนักเรียน งานด้านแนะแนว งานด้านกิจการนักเรียน (กีฬา นันทนาการ สภานักเรียน ฯลฯ) งานบริการอาหารกลางวัน บริการน้ำดื่ม และบริการด้านสุขภาพ ความปลอดภัยของนักเรียน

2. เป็นตัวแทนของโรงเรียนในการติดต่อกับองค์กรภายนอก

3. เป็นผู้นิเทศหรือให้คำปรึกษาชี้แนะ ตักเตือน สั่งงาน และกระตุ้นการปฏิบัติงานของผู้ใต้บังคับบัญชา

4. เป็นผู้ริเริ่มงานใหม่ พยายามปรับปรุงงานด้านต่าง ๆ ของโรงเรียน
5. เป็นผู้ตัดสินใจในปัญหาระดับสูงของโรงเรียนซึ่งถือเป็นหน้าที่เฉพาะของผู้บริหารที่ต้องตัดสินใจและรับผิดชอบผลจากการตัดสินใจนั้น

กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนดหน้าที่ของหัวหน้าสถานศึกษาไว้ดังนี้ “หัวหน้าสถานศึกษาโดยทั่วไปแล้วมีหน้าที่บริหารโรงเรียนให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของการศึกษา และเพื่อความเจริญก้าวหน้าของสถานศึกษานั้น ๆ จึงแบ่งหน้าที่ของหัวหน้าสถานศึกษาอย่างกว้าง ๆ ไว้ 3 ประการ คือ

1. งานด้านวิชาการ เช่น งานวิชาการที่เกี่ยวกับตัวครู การสอน การสอบ ฯลฯ
2. งานด้านบริการนักเรียน เช่น การแนะแนว การจัดกิจกรรมนักเรียน ฯลฯ
3. งานด้านธุรการและประชาสัมพันธ์ เช่น ทะเบียนนักเรียน ทะเบียนพัสดุ การประชาสัมพันธ์ ฯลฯ

สรุปได้ว่า ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาที่เป็นการศึกษาในระดับกลางมีหน้าที่บริหารงานทั้งภายในโรงเรียน เกี่ยวกับหลักสูตรการสอนหรืองานวิชาการ บริหารบุคคล ทั้งครู นักเรียน ภารโรง ควบคุม ดูแล และใช้ประโยชน์จากอาคาร สถานที่ วัสดุอุปกรณ์ และบริหารงานธุรการ จัดงานบริการกิจการนักเรียน เพื่อจุดมุ่งหมายในการพัฒนานักเรียนเป็นสำคัญ เพื่อให้ นักเรียนมีสติปัญญา ความรู้ ความสามารถ ในการพัฒนาตนเองและสังคมให้เจริญขึ้น ในกรณีที่มีนักเรียนในโรงเรียนฟุ้งยาหรือยาเสพติด จึงเป็นหน้าที่ของผู้บริหารในการตัดสินใจวางนโยบาย วางแผน ดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียนฟุ้งยาเพราะพฤติกรรมดังกล่าวเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนานักเรียน ส่งผลกระทบต่อสังคมโดยรวมและการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียนฟุ้งยาและยาเสพติดของผู้บริหารที่เริ่มขึ้นในโรงเรียนนั้น จำเป็นต้องทำงานร่วมกับระบบภายนอกที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนมากเท่ากับการบริหารภายในโรงเรียน ต้องทำงานร่วมกับครอบครัวและชุมชนที่นักเรียนอาศัยอยู่ เพื่อให้ครอบครัวและชุมชนได้มีบทบาทร่วมกับโรงเรียนในการพัฒนานักเรียน ซึ่งงานดังกล่าวก็จัดว่าเป็นภารกิจของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาเช่นกัน และงานการสร้างภูมิคุ้มกันการฟุ้งยานี้จัดเป็นการพัฒนานักเรียนในด้านการบริหารงานด้านกิจการนักเรียนของผู้บริหาร งานนี้จึงสัมพันธ์และดำเนินไปพร้อม ๆ กับงานด้านวิชาการ งานธุรการ งานบริหารบุคคล และการติดต่อสัมพันธ์กับครอบครัว ชุมชน หรือองค์กรภายนอก ได้แก่ วัด ห้องสมุด โรงพยาบาล หรืออนามัย สื่อมวลชน เป็นต้น การทำงานของผู้บริหารจึงต้องดำเนินงานทั้งภายในโรงเรียนและสัมพันธ์กับชุมชน

การป้องกันการใช้อาเสพติดในกลุ่มนักเรียน

1. กลุ่มนักเรียนที่ไม่เคยใช้อาเสพติด

การดำเนินงานป้องกันปัญหาอาเสพติดในกลุ่มนักเรียนที่ไม่มีประสบการณ์ในการใช้อาเสพติดเป็นการดำเนินงานสร้างภูมิคุ้มกันยาเสพติดในระยะยาว โดยมีมาตรการในการดำเนินงาน ดังนี้

1) มาตรการทางการศึกษา ในการให้การศึกษเพื่อป้องกันปัญหาอาเสพติดแก่นักเรียน มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ความรู้ปรับเปลี่ยนเจตคติและการปฏิบัติตนของนักเรียนเกี่ยวกับยาเสพติด โดยมีลักษณะของการดำเนินงาน 3 ลักษณะ คือ

(1) การกำหนดเนื้อหาความรู้เรื่องของการป้องกันปัญหาอาเสพติดในหลักสูตรเพื่อให้มีการเรียนการสอนในทุกระดับชั้นที่กำหนดไว้ในหลักสูตร โดยมีเนื้อหาครอบคลุมในประเด็น ประโยชน์ โทษ ของยาเสพติด วิชาเสริมประสบการณ์ชีวิต และทักษะชีวิตในการดำเนินชีวิตประจำวัน

(2) การผนวกเนื้อหาความรู้เรื่องเกี่ยวกับยาเสพติดเข้าไปในวิชาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยครูอาจารย์ ผนวกเนื้อหาความรู้ที่เหมาะสมเข้าไปในวิชาที่ตนสอน หรือมอบหมายงานให้นักเรียนศึกษา ค้นคว้า เขียนเป็นรายงาน หรือเรียงความในวิชาเรียน และเขียนคำขวัญเกี่ยวกับยาเสพติด

(3) การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อประโยชน์ในการป้องกันปัญหาอาเสพติด ได้แก่ การจัดตั้งชมรมต่อต้านยาเสพติดในโรงเรียน การจัดค่ายฝึกทักษะชีวิต การจัดกิจกรรมลูกเสือเนตรนารี การจัดกิจกรรมกลุ่มเพื่อนต่าง ๆ ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้เป็นกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับการป้องกันปัญหาอาเสพติดที่ได้รับการส่งเสริมให้ดำเนินการในสถานศึกษา

2) มาตรการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ มุ่งรณรงค์ให้ข้อมูลข่าวสารเพื่อป้องกันปัญหาอาเสพติดแก่นักเรียน เพื่อสร้างความตระหนักต่อปัญหาอาเสพติดและรู้จักปฏิบัติตนในการป้องกันปัญหาอาเสพติด ดังนี้

(1) การจัดทำป้ายนิเทศในชั้นเรียนหรือตามบอร์ดต่าง ๆ ในโรงเรียน

(2) การจัดนิทรรศการในเวลาและโอกาสที่สำคัญ เช่น วันยาเสพติดโลก

(3) การจัดเสียงตามสายในโรงเรียน

(4) การอบรมนักเรียนหลังเคารพธงชาติในเรื่องเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษ

(5) การจัดทำโปสเตอร์และแผ่นพับเพื่อเผยแพร่ในสถานศึกษาให้นักเรียน

ทราบ

(6) การจัดให้มีวิทยากรภายนอกมาบรรยายให้ความรู้แก่นักเรียน

(7) การจัดกิจกรรมเดินรณรงค์ต่อต้านยาเสพติดในโรงเรียน

3) มาตรการทางเลือก เป็นมาตรการที่มุ่งส่งเสริมพัฒนาการด้านต่าง ๆ ทั้งทางร่างกาย อารมณ์ และสังคมของนักเรียน โดยมีกิจกรรมทางเลือกต่าง ๆ (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, 2542, น. 33-34) ดังนี้

(1) ด้านสุขภาพอนามัย โดยการส่งเสริมการออกกำลังกายและการเล่นกีฬา ได้แก่ การแข่งขันกีฬาภายในโรงเรียน การจัดการแข่งขันกีฬาระหว่างโรงเรียน การเล่นกีฬาตามโครงการลานกีฬาต้านยาเสพติด และการนันทนาการอื่น ๆ

(2) ด้านจริยธรรม ได้แก่ การจัดให้มีกิจกรรมทางศาสนาในโอกาสวันสำคัญทางศาสนา การจัดให้มีการอบรมศีลธรรมโดยการฝึกนั่งสมาธิ และกิจกรรมการส่งเสริมประเพณีไทย

(3) ด้านสังคม ควรมีการรวมตัวกันจัดตั้งเป็นชมรมต่าง ๆ ในโรงเรียน ได้แก่ ชมรมห้องสมุด ชมรมรักการอ่าน ชมรมทำดีเพื่อสังคม ชมรมต่อต้านยาเสพติด รวมทั้งเป็นอาสาสมัครบำเพ็ญประโยชน์เพื่อโรงเรียนและสังคม

4) มาตรการเสริมสร้างทักษะชีวิต เป็นมาตรการที่มุ่งสร้างคุณลักษณะหรือความสามารถในเชิงสังคมวิทยาให้กับนักเรียนเพื่อให้สามารถเผชิญสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทักษะชีวิตเป็นความสามารถขั้นพื้นฐานที่ทุกคนจำเป็นต้องใช้ในสังคมที่ได้มาจากการฝึกฝนจนชำนาญ ทักษะชีวิตที่สำคัญในการดำรงชีวิตให้ปลอดภัยจากยาเสพติด ได้แก่ ทักษะในการคิดวิเคราะห์และประเมินสถานการณ์ ทักษะในการประเมินศักยภาพของตนเอง ทักษะในการคิดหาทางเลือกและตัดสินใจ ทักษะในการปฏิเสธการใช้ยาเสพติด ทักษะการสื่อสาร ทักษะการควบคุมอารมณ์และความเครียด การเสริมสร้างทักษะชีวิตจะต้องใช้กระบวนการฝึกแบบมีส่วนร่วม โดยเน้นให้นักเรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ เพื่อให้ นักเรียนมีประสบการณ์ อาจสอดแทรกในกิจกรรมการเรียนการสอน หรืออาจเป็นกิจกรรมแยกต่างหาก เช่น การออกค่ายลูกเสือเนตรนารี และการออกค่ายวิชาทหารให้หลากหลายรูปแบบ และหลากหลายทักษะเพื่อการนำไปใช้ได้มีประสิทธิภาพ (กระทรวงสาธารณสุข, 2542, น. 1-15)

5) มาตรการใช้กิจกรรมกลุ่มเพื่อน เพื่อนมีส่วนสำคัญอย่างมากต่อการป้องกันปัญหายาเสพติด โดยมีรากฐานและความเชื่อมั่นในความสำเร็จของกลุ่มเพื่อนว่ามีอิทธิพลสำคัญที่สามารถที่จะโน้มน้าว ชักจูงกลุ่มเพื่อนในกลุ่มด้วยการแนะนำให้ความช่วยเหลือเมื่อเพื่อนมีปัญหา ให้ได้รับการช่วยเหลืออย่างเหมาะสม กิจกรรมกลุ่มเพื่อนต่าง ๆ ได้แก่ เพื่อนเพื่อเพื่อน เพื่อนช่วยเพื่อน และเพื่อนเตือนเพื่อน (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, 2542, น. 45)

6) มาตรการปรับสภาพแวดล้อม ได้แก่ การจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนให้เป็นสถานที่น่าอยู่ น่าเรียน จะช่วยเสริมสร้างบรรยากาศการเรียน จะช่วยลดปัญหาการหนีเรียนซึ่งเป็นการเริ่มต้นพฤติกรรมเสี่ยงต่าง ๆ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545, น. 21)

2. กลุ่มนักเรียนที่มีประสบการณ์ในการใช้ยาเสพติด

นักเรียนกลุ่มเสี่ยงนี้ส่วนมากจะเริ่มใช้ยาเสพติดประเภท เหล้า บุหรี่ สารระเหย โดยจะมีลักษณะและพฤติกรรมบ่งชี้บางประการ เช่น ขาดความรับผิดชอบในงานที่ครูอาจารย์ มอบหมาย ขาดการเอาใจใส่ในการเรียน ผลการเรียนตกต่ำ มีค่านิยมในการใช้ยาเสพติดและการคบเพื่อนที่ผิด มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนอื่น ๆ ได้แก่ หนีเรียน หลับในชั้นเรียน มั่วสุมกันเพื่อเสพยาเสพติดในสถานที่ต่าง ๆ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545, น. 51-62) ดังนี้

- 1) ควรจัดบริการให้คำปรึกษาแนะนำในโรงเรียน โดยอาจารย์แนะแนว และการจัดการเรียนการสอนเสริมพิเศษให้กับนักเรียน
- 2) ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเบี่ยงเบนให้อยู่ในกรอบที่เหมาะสม โดยการใช้กิจกรรมกลุ่มเพื่อนในการให้ความช่วยเหลือนักเรียนกลุ่มเสี่ยง
- 3) สร้างค่านิยมใหม่ในการคบเพื่อนและการไม่ใช้ยาเสพติด
- 4) ควรดำเนินมาตรการป้องปรามโดยเข้มงวดในการตรวจค้นการลักลอบนำยาเสพติดมาใช้ และสุ่มตรวจปัสสาวะในนักเรียนเป็นครั้งคราว
- 5) ควรประสานงานกับผู้ปกครองอย่างใกล้ชิดเพื่อร่วมกันป้องกันปัญหายาเสพติด โดยให้ผู้ปกครองเข้าร่วมโครงการต่าง ๆ ของโรงเรียน

3. กลุ่มนักเรียนที่ติดยาเสพติด

นักเรียนกลุ่มนี้จะใช้ยาเสพติดเป็นประจำจนติด มักแสดงพฤติกรรมโกหก หลอกลวง ลักษณะทรพัสสินของเพื่อนนักเรียน ครู อาจารย์ และของโรงเรียน เพื่อหาเงินมาซื้อยาเสพติด นอกจากนั้น ยังมีพฤติกรรมในการหาเงินโดยการขายยาเสพติดในกลุ่มเพื่อนนักเรียนกันเอง แนวทางในการป้องกันการแพร่ระบาดของยาเสพติดไปสู่กลุ่มเพื่อนนักเรียน โรงเรียนควรประสานให้ผู้ปกครองของเด็กที่ติดยาเสพติดให้ดำเนินการจัดส่งเข้าบำบัดรักษา และฟื้นฟู

สมรรถภาพในสถานบำบัดรักษา เพื่อป้องกันปฏิกิริยาเสพติดที่กำลังระบาด และป้องกันไม่ให้ยาเสพติดไหลไปสู่นักเรียนกลุ่มใหม่ ส่วนนักเรียนที่มีพฤติกรรมในการค้ายาเสพติด โรงเรียนควรประสานเจ้าหน้าที่เกี่ยวข้องเพื่อการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดก่อนที่ปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดในโรงเรียนจะขยายมากขึ้น (สำนักงานตำรวจแห่งชาติ, 2547, น. 24-31)

สรุปได้ว่า การป้องกันปัญหายาเสพติดในกลุ่มนักเรียนแบ่งกลุ่มเป้าหมายเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มนักเรียนที่ไม่เคยใช้ยาเสพติด โดยใช้มาตรการทางการศึกษา เช่น การให้ความรู้แก่นักเรียนในทุกรูปแบบ มาตรการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ เช่น เสียงตามสายในโรงเรียน มาตรการทางเลือก เช่น การส่งเสริมการออกกำลังกายและการเล่นกีฬา มาตรการเสริมสร้างทักษะชีวิต เช่น ทักษะในการปฏิเสธการใช้ยาเสพติด กลุ่มนักเรียนที่มีประสบการณ์การใช้ยาเสพติด ใช้มาตรการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการเบี่ยงเบนให้อยู่ในกรอบที่เหมาะสม ส่วนกลุ่มนักเรียนที่ติดและค้ายาเสพติด ใช้มาตรการป้องกันโดยการประสานเจ้าหน้าที่เกี่ยวข้องเพื่อการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดก่อนที่ปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดในโรงเรียนจะขยายมากขึ้น

จากการทบทวนวรรณกรรม เรื่องการป้องกันปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา พบประเด็นสำคัญในการป้องกันปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการให้ความรู้เรื่องยาเสพติด ด้านการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร ด้านการสื่อสารและประชาสัมพันธ์ ด้านการจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา และด้านการประสานความร่วมมือระหว่างโรงเรียน ครอบครัว ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

1. ด้านการให้ความรู้เรื่องยาเสพติด

วิธีการให้ความรู้แก่นักเรียน อาจทำได้หลายลักษณะทั้งทางตรงและทางอ้อม การให้ความรู้โดยทางตรง คือ การบรรจุเนื้อหาเรื่องยาเสพติดไว้ในรายวิชาต่าง ๆ ตามลักษณะของเนื้อหาว่าจะเกี่ยวกับวิชาใดบ้าง ได้แก่ ชนิดของยาเสพติด ประเภทของยาเสพติด ฤทธิ์ของยาเสพติด ประโยชน์และโทษทางสังคม ผลกระทบต่อเศรษฐกิจ ความผิดเกี่ยวกับการใช้ การผลิตและการมียาเสพติดไว้ในครอบครองตามที่กฎหมายกำหนด สิ่งนี้นักเรียนจะได้รับจากการเรียนตามหลักสูตรโดยตรง คือ การเรียนรู้โทษและพิษภัยของยาเสพติด การเรียนรู้ข้อมูลทางวิทยาศาสตร์ที่เป็นจริงเกี่ยวกับยาเสพติดแต่ละชนิด และเรียนรู้วิธีหลีกเลี่ยงหรือปฏิเสธการใช้ยาเสพติด การให้ความรู้ตามวิธีนี้ต้องอาศัยครูที่มีความรู้ในเรื่องที่สอน โดยอาศัยตำราเรียน หนังสือค้นคว้าเอกสารประกอบการเรียนการสอน รวมทั้งสื่อต่าง ๆ ได้แก่ แผ่นพับ โปสเตอร์ ภาพถ่าย ซึ่งจัดทำขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์ให้ข้อมูลความรู้ทางวิชาการ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546, น. 3)

จากการทบทวนวรรณกรรมเรื่องการป้องกันปัญหายาเสพติดด้านการให้ความรู้เรื่องยาเสพติด พบประเด็นที่สำคัญ 10 ประเด็น ดังนี้

1.1 การให้ข่าวสารเพื่อต่อต้านยาเสพติดทางวิทยุโรงเรียน

การให้ความรู้เรื่องยาเสพติดผ่านทางวิทยุโรงเรียน มีศักยภาพในการครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้กว้างขวาง สะดวกรวดเร็ว ส่วนใหญ่ทางโรงเรียนมักจะใช้เวลาก่อนทำพิธีเคารพธงชาติ หรือ ช่วงพักเที่ยงรับประทานอาหารกลางวันผลิตรายการวิทยุเพื่อเผยแพร่ออกอากาศในรูปของสปอตสั้น บทความ สารคดี คำขวัญ เพลง การดำเนินการเผยแพร่ทางผู้ดำเนินรายการสอดแทรกข้อมูลข่าวสาร ความรู้เรื่องยาเสพติด สลับเพลง โดยมีแนวทางป้องกันปัญหาเสพติดเป็นหลัก (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545, น. 14-15)

1.2 การสอดแทรกความรู้เกี่ยวกับยาเสพติดในเนื้อหาวิชาเรียน

การให้ความรู้โดยผ่านครูผู้สอนในวิชาต่าง ๆ สอดแทรกประเด็นเกี่ยวกับยาเสพติด การหลีกเลี่ยงการใช้ยาเสพติด เข้าไปในการเรียนการสอนของครูตามโอกาสที่เหมาะสมซึ่งครูผู้สอนเป็นผู้หาโอกาสนั้นเอง ลักษณะของการสอดแทรก อาจทำให้รูปของการเสนอประเด็นอภิปราย การเล่าเรื่องคดี หรือการตั้งคำถามที่ยั่วให้มีมีการแสดงความคิดเห็นในชั้นเรียนในกลุ่มหรือโดยการหยิบยกเหตุการณ์จากข่าวประจำวันมาคุยกันนอกรอบก็ได้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545, น. 123)

1.3 การให้ความรู้เกี่ยวกับยาเสพติดหลังทำพิธีเคารพธงชาติ

แนวทางการให้ความรู้เรื่องยาเสพติดหลังทำพิธีเคารพธงชาติ เป็นการให้ความรู้นอกหลักสูตรการเรียนการสอน ซึ่งเป็นที่นิยมทั้งในอดีตและปัจจุบัน ส่วนใหญ่ครูฝ่ายปกครองหรือผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้ให้ความรู้แก่นักเรียนโดยตรง ข้อดี คือ เมื่อนักเรียนมีข้อสงสัยไม่เข้าใจนักเรียนสามารถสอบถามในเวลาอันได้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545, น. 111-112)

1.4 การให้ความรู้เกี่ยวกับยาเสพติดในช่วงโมงแนะแนว

นอกจากการให้ความรู้ตามหลักสูตรของโรงเรียนตามปกติแล้ว ทางโรงเรียนจัดให้มีชั่วโมงแนะแนวสัปดาห์ละ 1 คาบ โดยไม่เน้นวิชาการ เน้นการแลกเปลี่ยนความรู้โดยทั่วไปจากครูที่ปรึกษากับนักเรียน ครูสามารถให้ความรู้เสริมเกี่ยวกับประโยชน์และโทษของยาเสพติด และแนวทางการป้องกันยาเสพติด ทั้งนี้ครูแนะแนวต้องพร้อมที่จะทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษา รับรู้เรื่องราวสำหรับเด็กนักเรียนในทุกเรื่องด้วย สิ่งที่ครูพึงระวัง คือ ต้องไม่คิดว่าตนสามารถสอนหรือ อธิบายให้เด็กฟังแล้วจะทำให้เด็กต่อต้านยาเสพติดทันที ครูควรทำหน้าที่เป็นเพื่อนใกล้ชิด

และเป็นมิตรที่ฟังฟังแก่นักเรียนได้ ครูควรมีการฝึกฝนเทคนิคการสังเกตพฤติกรรม และการเข้าใจ พฤติกรรมของเด็กนักเรียนในกลุ่มพร้อมสอดแทรกความรู้ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ในขณะนั้น (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545, น. 115-116)

1.5 ยกตัวอย่างผลเสียที่เกิดจากปัญหายาเสพติดให้นักเรียนฟังขณะประชุม นักเรียนทุกสัปดาห์

การนำเสนอข้อมูลที่ทำให้กลัว เป็นวิธีที่นิยมใช้ในยุคแรก ๆ โดยเน้นให้ผู้เรียนเห็นโทษและพิษภัยของยาเสพติด การสูญเสียโอกาสในอนาคต หวังที่จะให้ข้อมูลในทางลบเกี่ยวกับยาเสพติด เป็นตัวช่วยเหนี่ยวรั้งไม่ให้นักเรียนใช้ยาเสพติด วิธีให้ข้อมูลในทางลบ เพื่อให้เกิดความกลัวในการใช้ยาเสพติด หลายคนไม่เห็นด้วยเพราะเชื่อว่า จะให้ผลในทางตรงกันข้าม คือ ยุยงให้เด็กทดลองมากกว่า เช่น บอกว่า ผู้เสพยาตาย ผู้ขายตายด้วยกัน เด็กฟังแล้วไม่เชื่อเพราะคนเสพยาที่ยังไม่ตายมีมากมาย ผู้ขายยังเดินลอยนวลอยู่ก็มี แม้บางคนจะเชื่อแต่ก็ยังมั่นใจว่าสำหรับตัวเองจะไม่มีทางที่จะเกิดผลเช่นนั้น เพราะสามารถควบคุมสถานการณ์ได้ วิธีนี้จึงไม่ได้ผลตามความเป็นจริงแล้ววิธีขู่ให้กลัวจะได้ผลหรือไม่ ขึ้นอยู่กับความน่าเชื่อถือของข้อมูลในการนำเสนอมากกว่าอย่างอื่นข้อมูลที่นำมาใช้เพื่อทำให้กลัวนั้นต้องเป็นข้อมูลจริง มีความชัดเจนและพิสูจน์ได้ และผู้ใช้ต้องนำมาใช้เพื่อทำให้กลัวนั้นต้องเป็นข้อมูลจริง มีความชัดเจนและพิสูจน์ได้ และผู้ใช้ต้องนำมาใช้ให้ถูกวิธี ถูกจังหวะและใช้อย่างฉลาด (สุรพล บุญทองสุข, 2547, น. 35)

1.6 การจัดนิทรรศการเกี่ยวกับยาเสพติดในโรงเรียน

การจัดนิทรรศการเกี่ยวกับยาเสพติดในโรงเรียน เป็นการให้ความรู้เรื่องยาเสพติดแก่เพื่อนนักเรียนในโรงเรียน เพื่อต่อต้านยาเสพติด เป็นวิธีคล้ายกับวิธีให้ศึกษาค้นคว้า และรายงาน แต่เพิ่มกระบวนการให้นักเรียนนำความรู้ที่ได้มาวางแผนใช้ประโยชน์โดยตั้งความมุ่งหมายเพื่อสร้างองค์ความรู้ขึ้นใหม่ ได้แก่ การจัดบอร์ดเรื่องเกี่ยวกับยาเสพติดหน้าห้องเรียน หรือจัดบอร์ดงานวันเด็กแห่งชาติเสริมข้อมูลประเด็นเรื่องของยาเสพติดไปด้วย เป็นการให้ความรู้ทางอ้อมอีกทางหนึ่งที่โรงเรียนนิยมมาก เนื่องจากเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน วิธีนี้ครูควรเป็นพี่เลี้ยงให้การแนะนำและให้ความช่วยเหลืออย่างใกล้ชิด เพราะจะได้เนื้อหาที่เป็นประโยชน์ต่อการป้องกันปัญหาเสพติดในสถานศึกษาอย่างแท้จริง และหากจะมีการประเมินผลร่วมกันระหว่างครูและนักเรียนก็จะมีประโยชน์ยิ่งขึ้น (ศูนย์ปฏิบัติการต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติด กองทัพบก, 2546, น. 38)

1.7 การให้ความรู้เรื่องยาเสพติดผ่านสื่อต่าง ๆ ได้แก่ แผ่นพับ หรือวีดิทัศน์

แม้ว่าในปัจจุบันการให้ข่าวสารผ่านสื่อต่าง ๆ มีบทบาทสำคัญในการให้ความรู้ สื่อดังกล่าว ซึ่งได้แก่ สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อวิทยุกระจายเสียง สื่อโทรทัศน์ และสื่อบุคคล นับว่ามีบทบาทอย่างมากกับการรับรู้ข่าวสาร สื่อบางประเภทอาจนำเสนอโดยขาดความรอบคอบ อาจเป็นโทษต่อผู้บริโภคได้ และเกิดค่านิยมในทางที่ผิด ๆ เช่น การสูบบุหรี่ เด็กนักเรียนคิดว่าทำให้ตนเป็นผู้ใหญ่มากขึ้น เป็นที่ยอมรับในกลุ่มเพื่อน ลักษณะดังกล่าวเป็นค่านิยมที่ไม่เหมาะสมกับวัย ดังนั้นการให้ความรู้ผ่านสื่อควรคำนึงถึงวัตถุประสงค์และสอดคล้องกับสถานศึกษานั้น ๆ สื่อที่นำเสนอตรงประเด็นและสามารถให้ข้อมูลเจาะลึกรายละเอียด ได้แก่ สื่อประเภทเอกสาร แผ่นพับ หรือ วีดิทัศน์ โดยทั่วไปสื่อดังกล่าวจะให้ความรู้ด้านประโยชน์และโทษของยาเสพติด รวมทั้งแนวทางการป้องกันยาเสพติด ทำให้นักเรียนหรือผู้สนใจสามารถศึกษารายละเอียดได้เป็นอย่างดี (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545, น. 53-55)

1.8 เขียนคำขวัญเกี่ยวกับยาเสพติดเพื่อเตือนสติในโรงเรียน

การใช้ภาษาในการสื่อสาร ถ่ายทอดสิ่งที่เป็นนามธรรมให้เห็นเป็นรูปธรรม นั้น เป็นศิลปวัฒนธรรมของการใช้ภาษาไทยอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หลักสูตรการศึกษาที่ปฏิรูปใหม่นั้นมีการประยุกต์คำต่าง ๆ ในวรรณคดีไทย และสุภาษิตมาใช้ในการสื่อสารในโรงเรียน เพื่อให้นักเรียนสามารถเรียนรู้จากอักษร หรือได้เรียนรู้ทักษะในการใช้ชีวิต โดยผ่านศิลปะอักษรเตือนสติในโรงเรียน เป็นการใช้อรรถาธิบาย คำคม หรือคำขวัญเกี่ยวกับการป้องกันปัญหาเสพติดมาฝึกคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical thinking) เตือนสติให้ผู้อ่านให้มีการยั้งคิด และคำขวัญเตือนสติ ควรมีการเปลี่ยนแปลงข้อความหรือเนื้อหาอยู่เสมอเพื่อให้ทันกับเหตุการณ์ปัจจุบัน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545, น. 57-98)

1.9 เชิญวิทยากรมาให้ความรู้เกี่ยวกับยาเสพติด

การเชิญผู้รู้ ผู้เชี่ยวชาญด้านยาเสพติดมาให้ความรู้ วิธีที่นิยมใช้กันมานานสถานศึกษามักเชิญวิทยากรด้านสาธารณสุข แพทย์ และตำรวจ มาบรรยายให้นักเรียนฟัง เพื่อยืนยันกับเด็ก ๆ ว่าโทษของยาเสพติดนั้นเป็นเรื่องจริงเชื่อถือได้ บางโรงเรียนนิยมให้ผู้ติดยาที่รับการบำบัดรักษาแล้วมาเป็นวิทยากรบรรยายให้เด็กนักเรียนฟัง หวังจะให้ตัวอย่างจากผู้มีประสบการณ์ตรงว่าการใช้ยาเสพติดทำให้เขาได้รับทุกข์ทรมานอย่างไรบ้าง และที่เขาเลิกเสพยาเสพติดนั้นเขาได้อะไรบ้าง เป็นวิธีการให้เด็กเรียนรู้จากผู้เคยผ่านประสบการณ์จริง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545, น. 122)

1.10 การจัดห้องศูนย์ข้อมูลความรู้เกี่ยวกับยาเสพติด

การให้ความรู้โดยทางอ้อมอีกทางหนึ่ง คือ การจัดห้องศูนย์ข้อมูลเป็นมุมเฉพาะเกี่ยวกับยาเสพติดให้นักเรียนได้อ่านตามความสนใจ เพื่อสะดวกในการค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติม อาจจะเป็นการเพื่อจัดทำรายงานที่ครูได้มอบหมายให้เรื่องใดเรื่องหนึ่ง หรืออาจเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมการเรียนการสอนก็ได้ การให้ความรู้โดยวิธีนี้ครูควรรู้แหล่งวิทยากร แหล่งวิชาการ โรงเรียนควรมีตำราและสื่อเพียงพอสำหรับการจัดห้องศูนย์ข้อมูลไว้โดยเฉพาะ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545, น. 123-124)

2. ด้านการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร

การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อประโยชน์ในการป้องกันปัญหาเสพติด กิจกรรมที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กิจกรรมดนตรี นาฏศิลป์ วัฒนธรรม ประเพณี กิจกรรมส่งเสริมศาสนา กิจกรรมส่งเสริมการพัฒนาองค์กรนักเรียน กิจกรรมส่งเสริมวิชาการ กิจกรรมเหล่านี้เป็นกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่ให้ความรู้มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับการป้องกันปัญหาเสพติดที่ควรได้รับการส่งเสริมให้ดำเนินการในสถานศึกษา

จากการทบทวนวรรณกรรมเรื่องการป้องกันปัญหาเสพติดด้านการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร พบประเด็นที่สำคัญ 7 ประเด็น ดังนี้

2.1 การจัดให้มีกิจกรรมดนตรี กีฬา นาฏศิลป์ วัฒนธรรม และประเพณี เพื่อสนับสนุนการป้องกันปัญหาเสพติด

การจัดกิจกรรมเป็นมาตรการทางเลือกมุ่งสู่การพัฒนาการต่าง ๆ ทั้งทางร่างกาย อารมณ์ และสังคมของนักเรียน ได้แก่ กิจกรรมดนตรี กิจกรรมส่งเสริมการออกกำลังกายและการเล่นกีฬา เช่น การแข่งขันกีฬาสีภายในโรงเรียน จัดการแข่งขันกีฬาระหว่างโรงเรียน การเล่นกีฬาตามโครงการลานกีฬาต้านยาเสพติดในชุมชน กิจกรรมนาฏศิลป์ วัฒนธรรม และประเพณีในชุมชน ส่งเสริมให้นักเรียนเรียนรู้วัฒนธรรม ประเพณีในชุมชนมากขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, 2544, น. 50) ประโยชน์ของกิจกรรมทางเลือกที่นักเรียนได้รับ คือ เป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียนทุกคนได้มีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมที่ตนมีความสนใจ มีความถนัด และมีความสุขที่จะร่วมในกิจกรรม รวมทั้งยังเป็นการเปิดโอกาสให้เด็กได้ค้นพบความสามารถของตัวเองได้ลองผิดลองถูก ทั้งในด้านความคิดการปฏิบัติ และยังช่วยปลูกฝังการรู้จักใช้ประโยชน์จากเวลาว่างอีกด้วย ข้อควรระวังประการหนึ่งในการจัดกิจกรรมทางเลือก คือ ต้องเข้าใจว่าประโยชน์สูงสุดของกิจกรรมทางเลือกอยู่ที่ความหลากหลายของกิจกรรมมากกว่าชนิดประเภทของกิจกรรม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545, น. 129)

2.2 การจัดกิจกรรมส่งเสริมศาสนา

การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางศาสนา เช่น ในโอกาสวันสำคัญทางศาสนา และการจัดกิจกรรมบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน เป็นการอบรมศีลธรรม จริยธรรม ให้จิตใจเข้มแข็ง เกิดสมาธิ สามารถแยกแยะสิ่งผิดถูก และเป็นแนวทางในการดำเนินตามหลักธรรมทางศาสนา เพิ่มทักษะชีวิต สามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนต่าง ๆ ให้อยู่ในกรอบที่เหมาะสมโดยใช้กิจกรรมทางเลือกทางศาสนาต้านภัยยาเสพติดได้ (ศูนย์ปฏิบัติการต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติด จังหวัดนครราชสีมา, 2546, น. 2)

2.3 การจัดกิจกรรมส่งเสริมวิชาการโดยการอภิปรายทางวิชาการ และการไต่สวน

เป็นกิจกรรมที่สามารถให้แนวทางในการป้องกันปัญหาเสพติด

การไต่สวนเป็นการเริ่มประเด็นให้อภิปรายโต้แย้ง (pro and con) วิธีนี้เป็นวิธีสอนโดยให้นักเรียนมีส่วนร่วมในลักษณะไต่สวนที่ ในประเด็นของยาเสพติดที่ครูกำหนดขึ้น เพื่อให้นักเรียนค้นคว้าศึกษาความรู้ด้วยตัวเองเป็นการเสริมความรู้เรื่องยาเสพติดไปในตัว วิธีนี้มีจุดอ่อนที่ต้องระวัง คือ อาจเป็นเหตุให้เด็กทดลองใช้ยา เพื่อให้ได้ข้อมูลมาอภิปรายโต้แย้งโดยที่เด็กยังไม่ถึงการณ์ ครูต้องพิจารณาให้รอบคอบถี่ถ้วนและการมอบหมายงานจะต้องทำความเข้าใจเรื่องขอบเขตให้ชัดเจนก่อนปฏิบัติจริง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545, น. 121-122)

2.4 การจัดกิจกรรมส่งเสริมการพัฒนาองค์กรนักเรียน

การจัดกิจกรรมส่งเสริมการพัฒนาองค์กรนักเรียน เช่น กิจกรรมเพื่อนเตือนเพื่อน เป็นกิจกรรมสำคัญและเห็นคุณค่าของกลุ่มเพื่อน จึงควรมีการสนับสนุนกิจกรรมกลุ่มเพื่อนเพื่อประโยชน์ในการป้องกันปัญหาเสพติด โดยมีรากฐานและความเชื่อมั่นในความสำเร็จของกลุ่มเพื่อนว่ามีอิทธิพลสามารถที่จะโน้มน้าว ชักจูงเพื่อนในกลุ่มด้วยการแนะนำให้ความช่วยเหลือเพื่อนในกลุ่มที่มีปัญหา ให้ได้รับความช่วยเหลือที่เหมาะสม (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, 2545, น. 36-37)

2.5 การจัดกิจกรรมรณรงค์ต่อต้านยาเสพติด

การจัดกิจกรรมโครงการทูป็นัมเบอร์วันหรือโครงการห้องเรียนสีขาวเป็นกิจกรรมสร้างกระแสการรณรงค์ในกลุ่มเป้าหมายที่เป็นเยาวชนและวัยรุ่นไม่ให้เกี่ยวข้องกับยาเสพติดโดยการแสดงพลังที่ถูกต้อง เป็นเสมือนการเติมสิ่งที่ดีและถูกต้องให้กับชีวิตเยาวชนและวัยรุ่นรวมทั้งโดยมุ่งเน้นให้เยาวชนเป็นคนดี คนเก่ง และคนในอุดมคติในแต่ละด้านมารวมกันเพื่อสร้างกิจกรรมดี ๆ โดยมีกิจกรรมหลักในการต่อต้านยาเสพติด ซึ่งจะประสานให้สถาบันต่าง ๆ จัดตั้งโครงการนี้ขึ้นโดยมีศูนย์ประสานงานเป็นพี่เลี้ยงให้คำปรึกษา ส่วนโครงการห้องเรียนสีขาวนั้น

เป็นนโยบายหลักของกระทรวงศึกษาธิการเป็นยุทธวิธีใหม่ในการต่อสู้กับปัญหายาเสพติด สื่อลามกอนาจาร การพนัน และการทะเลาะวิวาท โดยมีหลักสำคัญที่ใช้ในการดำเนินการ คือ การแก้ปัญหาที่ต้นเหตุ นั่นคือ พยายามทำให้บ้านอบอุ่น ทำให้ชุมชนน่าอยู่ และทำให้โรงเรียนให้เป็นที่พักพิงของนักเรียน และผู้ปกครองได้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2544, น. 2-10)

2.6 การจัดกิจกรรมเยี่ยมผู้ป่วยเกี่ยวกับยาเสพติดบำบัดรักษาตามศูนย์ต่างๆ ในชุมชนเพื่อให้เห็นประสบการณ์จริง

การจัดกิจกรรมเยี่ยมผู้ติดยาเสพติดเป็นอีกกิจกรรมหนึ่งที่สำคัญ ซึ่งช่วยเสริมสร้างพลังจิตใจให้ผู้ป่วยเกิดกำลังใจว่าผู้ป่วยเหล่านั้นสังคมไม่ได้ทอดทิ้ง และเป็นมาตรการหนึ่งในการป้องปรามการเสพยาเสพติดสำหรับกลุ่มนักเรียนที่ไปเยี่ยมที่มีพฤติกรรมเสี่ยงหรือมีแนวโน้มที่จะติดยาเสพติด ให้เกิดการขาดกังวล เป็นการเปลี่ยนแปลงเจตคติ และพฤติกรรมไม่พึ่งยาเสพติดของกลุ่มที่เข้าร่วมกิจกรรมในการเยี่ยมผู้ป่วยที่ติดยาเสพติด (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, 2545, น. 62)

2.7 การจัดนิทรรศการและกิจกรรมวันต่อต้านยาเสพติด

การจัดนิทรรศการเพื่อรณรงค์ให้ความรู้เรื่องยาเสพติดแก่เพื่อนนักเรียนหรือการจัดกิจกรรมในวันสำคัญเพื่อต่อต้านยาเสพติด เป็นวิธีการศึกษาค้นคว้าเพื่อเพิ่มกระบวนการให้นักเรียนนำความรู้ที่ได้มาวางแผนใช้ประโยชน์ นำเสนอในรูปแบบการจัดนิทรรศการเพื่อเผยแพร่ กระตุ้นเตือนให้เกิดการตื่นตัวด้านยาเสพติด และประกอบกิจกรรมร่วมกันทำให้เกิดความสามัคคีในกลุ่ม โดยตั้งความมุ่งหมายเพื่อสร้างองค์ความรู้เรื่องยาเสพติดในรูปแบบการร่วมกันจัดกิจกรรม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545, น. 63-67)

3. ด้านการสื่อสารและประชาสัมพันธ์

การให้ข้อมูลข่าวสารเพื่อการป้องกันปัญหาเสพติดโดยผ่านสื่อต่างๆ ได้แก่ สื่อมวลชน สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อแสงเสียง และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ มีวัตถุประสงค์ที่จะส่งข่าวสารหรือเนื้อหาข้อมูลที่ต้องการเผยแพร่ไปยังผู้รับสารโดยถ่ายทอดเนื้อหาผ่านสื่อและช่องเผยแพร่ต่างๆ เพื่อให้ผู้รับข่าวสารได้รับข้อมูลพื้นฐานในการวิเคราะห์ทางเลือกในการตัดสินใจแนวทางการป้องกันปัญหาเสพติด ให้ตระหนักถึงผลเสียของการติดยาเสพติด ตลอดจนเสริมสร้างเจตคติที่ดีในชีวิต และเสนอทางเลือกที่จะแก้ปัญหาโดยไม่ต้องพึ่งยาเสพติด

จากการทบทวนวรรณกรรมเรื่องการป้องกันปัญหาเสพติดด้านการสื่อสารและประชาสัมพันธ์ พบประเด็นที่สำคัญ 5 ประเด็น ดังนี้

การจัดให้มีการผลิตสื่อเกี่ยวกับการป้องกันปัญหายาเสพติด

การผลิตสื่อเกี่ยวกับการป้องกันปัญหายาเสพติดในสถานศึกษาควรให้สอดคล้องกับบรรยากาศและสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา สื่อหลัก ๆ ได้แก่ วีดิทัศน์และซีดี เป็นสื่อที่นิยมในปัจจุบัน ซึ่งอาจจะอยู่ในรูปของสารคดี ภาพยนตร์ ละคร ที่สอดแทรกเรื่องเกี่ยวกับยาเสพติดให้นักเรียนทราบ นอกจากนี้สื่อที่เสนอรายละเอียดได้ดี ได้แก่ สื่อสิ่งพิมพ์ โดยการนำเสนอคำขวัญ บทความ เรื่องสั้น การ์ตูนล้อเลียน โปสเตอร์ และเอกสารแผ่นพับ เพื่อเผยแพร่การป้องกันยาเสพติดให้นักเรียนทราบ สื่อดังกล่าวให้ความรู้ตรงประเด็นเจาะรายละเอียดมากกว่าสื่อด้านอื่น ๆ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545, น. 53-98)

การติดประกาศหรือประชาสัมพันธ์ให้ครู นักเรียน และบุคลากร ได้รับทราบเกี่ยวกับนโยบายการป้องกันปัญหายาเสพติด

การสนับสนุนและให้ความร่วมมือกับนโยบายของรัฐ ซึ่งนโยบายดังกล่าวมีการเสนอถึงกฎระเบียบ ข้อบังคับ บทลงโทษแก่ครู นักเรียน และบุคลากรในโรงเรียนที่ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด ไม่ว่าจะเป็นการเสพยาเสพติด การค้ายาเสพติด และแนวทางปฏิบัติตัวของครู บุคลากร ตลอดจนนักเรียน ทำให้ทราบถึงแนวทางการปฏิบัติตัว บทลงโทษที่ชัดเจน เป็นวิธีการป้องกันปัญหายาเสพติดในสถานศึกษาอีกวิธีหนึ่งที่เป็นที่นิยมในปัจจุบัน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545, น. 97)

การจัดป้ายนิเทศหรือบอร์ด เกี่ยวกับเรื่องยาเสพติดในห้องเรียนหรือในบริเวณต่าง ๆ ของโรงเรียน

การจัดแสดงสื่อเผยแพร่ ได้แก่ การจัดป้ายนิเทศหรือบอร์ด เพื่อให้ประชากรเป้าหมายได้ร่วมกันจัดกิจกรรม อาจจะเป็นการพิมพ์ การค้นเอกสาร และร่วมกันจัดกิจกรรม อาจจะเป็นการพิมพ์ การค้นเอกสาร และร่วมกันจัดกิจกรรมตลอดกระบวนการ เพื่อเผยแพร่ให้ครู นักเรียน และผู้สนใจเข้าชมทราบ เป็นกระบวนการให้ความรู้ความเข้าใจ เป็นหลักการในการปรับสภาพแวดล้อมทั้งทางด้านกายภาพและจิตวิทยาในการทำงานร่วมกัน และเป็นการรณรงค์ป้องกันปัญหายาเสพติดที่ถูกต้อง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545, น. 117-119)

จัดให้มีการประชุมชี้แจงและขอความร่วมมือจากผู้ปกครองในการป้องกันปัญหายาเสพติด

การประชุมระหว่างบุคลากรในสถานศึกษาและผู้ปกครองนักเรียนเป็นการดำเนินการศึกษาปัญหายาเสพติด หรือปัญหาทั่วไปที่เกิดขึ้นในสถานศึกษาและในชุมชน และนำมาเข้าสู่กระบวนการพิจารณาเพื่อเป็นการให้ความรู้แก่ผู้เกี่ยวข้องโดยใช้สื่อบุคคล รวมทั้งแสวงหาแนวทางร่วมกันในการป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้น ทั้งนี้ผู้ร่วมประชุมอาจนำความรู้ไป

เผยแพร่ด้วยการบอกเล่ากับบุคคลอื่น เป็นการเผยแพร่ความรู้เรื่องยาเสพติดได้อีกทางหนึ่งโดยวิธีการใช้สื่อประเภทบุคคลแทน การดำเนินการดังกล่าวอาจทำได้ในลักษณะที่เป็นทางการโดยมีการกำหนดเวลา เช่น รายสัปดาห์ รายเดือน โดยกำหนดสถานที่ล่วงหน้า หรือจัดให้มีการดำเนินการแบบไม่เป็นทางการ เป็นการรับรู้ปัญหาหรือทราบสถานการณ์ยาเสพติดในสถานศึกษา ร่วมกัน (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, 2545, น. 44)

จัดให้มีการรณรงค์ป้องกันปัญหา ยาเสพติดผ่านสื่อต่าง ๆ หรือการแสดงของนักเรียนเพื่อเผยแพร่แก่ผู้ปกครองและชุมชน

การรณรงค์เผยแพร่ปัญหา ยาเสพติดโดยวิธีให้เด็กนักเรียนไปศึกษาค้นคว้าแล้วนำเสนอด้วยการแสดงบทบาทสมมติ วิธีนี้ครูอาจกำหนดให้นักเรียนไปค้นคว้าเป็นกลุ่มหรือเป็นรายบุคคล อาจให้ไปสัมภาษณ์จากแหล่งข้อมูลตามหน่วยงานต่าง ๆ แล้วประมวลนำเสนอ ส่วนใหญ่มักทำเป็นกลุ่มจำนวน 5-7 คน เป็นที่สนใจยิ่งสำหรับผู้ชม เพราะให้ความสนุกสนานเพลิดเพลิน โดยได้ความรู้และแนวคิดไปในตัว วิธีนี้ได้ผลดี เพราะเด็กสามารถมองเห็นภาพได้ชัดเจน ทำให้เขาได้รับการยกย่อง รับคำชมเชย หรือรางวัลจากการแสดง นอกจากนั้นยังเป็นการกระตุ้นเตือนสังคมในทางอ้อมให้สนใจปัญหา ยาเสพติดอย่างจริงจังด้วย โดยไม่ต้องรอให้เกิดเหตุกับครอบครัวของตนก่อน (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, 2545, น. 35)

4. การจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา

การจัดสภาพแวดล้อมเพื่อป้องกันอาชญากรรมและปัญหา ยาเสพติดในสถานศึกษา เป็นการจัดดัดแปลงสิ่งต่าง ๆ ที่มีชีวิตและไม่มีชีวิตในสถานศึกษาและพื้นที่บริการให้เอื้อต่อการป้องกันอาชญากรรมและยาเสพติด แนวความคิดการป้องกันยาเสพติดเดิมเป็นแนวคิดที่ว่า ถ้าทำให้สภาพแวดล้อมในสถานศึกษาง่ายต่อการสอดส่องดูแลนักเรียนแล้วจะทำให้สามารถควบคุมหรือลดอัตราการเกิดอาชญากรรมได้ในระดับหนึ่ง โดยนำ ครู ตำรวจ ทหาร นักเรียน นักศึกษา ร่วมกันต้านยาเสพติด โดยการจัดการเรียนที่เหมาะสม การปรับปรุงกฎระเบียบให้เหมาะสม และการปรับปรุงอาคารสถานที่ ห้องน้ำ ดาดฟ้า ใต้ถุนอาคาร ผลที่เกิดขึ้นทำให้ชุมชน ผู้ปกครอง ครู อาจารย์ และนักเรียน มีความใกล้ชิดกันมากขึ้น มีความรู้สึกเป็นเจ้าของโรงเรียนร่วมกัน เป็นการฝึกทำงานในลักษณะของการป้องกันเป็นหมู่คณะ ทำให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจ และเห็นความสำคัญของสภาพแวดล้อมในสถานศึกษามากขึ้น และเป็นการเสริมให้เกิดความคิดสร้างสรรค์อีกทางหนึ่ง (สำนักตำรวจแห่งชาติ, 2543, น. 2-3)

จากการทบทวนวรรณกรรมเรื่อง การป้องกันปัญหา ยาเสพติดด้านการจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา พบประเด็นที่สำคัญ 5 ประเด็น ดังนี้

การสร้างบรรยากาศทางด้านวิชาการ เพื่อให้นักเรียนมีบรรยากาศในการเรียนรู้

การสร้างบรรยากาศในสถานศึกษาโดยส่วนใหญ่จะเน้นทางด้านกายภาพเท่านั้น แต่ในความเป็นจริงควรคำนึงถึงทางด้านจิตวิทยาด้วย เพราะเป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะกำหนดความสำเร็จหรือความล้มเหลวในการตั้งเป้าหมายการป้องกันปัญหาเสพติดในสถานศึกษา ซึ่งบรรยากาศในการเรียนรู้เป็นความรู้สึกในทางบวก ในการชี้ชวนให้นักเรียนและผู้ที่เกี่ยวข้องอยากมีส่วนร่วมหรือมีส่วนสำคัญในการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ในห้องเรียน เช่น การเป็นกันเองระหว่างครูกับนักเรียน นักเรียนสามารถปรึกษาครูได้ในทุกเรื่อง และเป็นที่พักของนักเรียนได้ รวมทั้ง บุคลิกส่วนตัวของครูมีส่วนสำคัญที่ทำให้นักเรียนไม่เครียดในการเรียนรู้ทางวิชาการ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545, น. 64)

การจัดให้มีผู้ดูแลห้องน้ำ ห้องเรียน หรือบริเวณมุมอับ เพื่อป้องกันและเฝ้าระวังปัญหาเสพติด

การแพร่ระบาดของยาเสพติดในสถานศึกษา มีทั้งปัญหาการเสพยาเสพติดและการค้ายาเสพติด นักเรียนผู้เสพยาเสพติดหรือผู้ติดยาเสพติดได้พัฒนาตัวเองเป็นนักค้ารายย่อยในสถานศึกษา แหล่งที่ใช้ในการติดต่อ เสพยาเสพติด ซื้อขายยาเสพติดส่วนใหญ่ในสถานศึกษา ได้แก่ บริเวณมุมอับของโรงเรียน ซึ่งเป็นแหล่งติดต่อซื้อขายยาเสพติด การป้องกันปัญหาเสพติดในสถานศึกษาอีกด้านหนึ่ง สถานศึกษาควรมีการจัดให้มีเจ้าหน้าที่อาจจะเป็นครูหรือบุคลากรในสถานศึกษาตรวจตราเป็นระยะบริเวณมุมอับ ห้องเรียน ห้องน้ำ และสถานที่ลับตาคน แนวทางดังกล่าวจะช่วยลดการจับกลุ่มมั่วสุมยาเสพติดของนักเรียนในสถานศึกษาได้ (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, 2546, น. 28)

การจัดอุปกรณ์กีฬาหรือนันทนาการไว้เพื่อการกีฬาและการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ต่อร่างกายและจิตใจ เพื่อต่อต้านภัยยาเสพติด

การจัดอุปกรณ์ต่าง ๆ เกี่ยวกับนันทนาการ หรือด้านกีฬาเป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่นักเรียนทุกคนได้มีโอกาสเลือกในกิจกรรมที่ตนเองสนใจ เน้นให้นักเรียนรู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นไปในทางสร้างสรรค์และเป็นประโยชน์ต่อสุขภาพอนามัย เพื่อเสริมสร้างความเชื่อมั่นในตนเอง ความมั่นคงทางอารมณ์ และความสามัคคีในหมู่คณะ และยังเปิดโอกาสในการค้นพบความสามารถของตนเอง เป็นการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติทั้งในด้านความคิด และการปฏิบัติ ซึ่งเป็นการปลูกฝังการรู้จักใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ทั้งด้านร่างกายและจิตใจ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545, น. 129)

การกำหนดมาตรการตรวจสอบบุคคลภายนอกที่เข้ามาพบนักเรียนกลุ่มเสี่ยงหรือมีประวัติเกี่ยวกับยาเสพติดภายในโรงเรียนอย่างเข้มงวดและต่อเนื่อง

สถานศึกษาควรมีการจัดให้มีเจ้าหน้าที่ในการตรวจสอบบุคคลภายนอกที่เข้ามาพบนักเรียนกลุ่มเสี่ยงหรือมีประวัติเกี่ยวกับยาเสพติดภายในโรงเรียน ด้วยวิธีการสอบถาม สังเกตพฤติกรรม บันทึกรายละเอียดชื่อที่อยู่ และความจำเป็นที่ต้องการพบนักเรียน หากพบว่ามีบุคคลที่เข้าพบนักเรียนมีพฤติกรรมที่น่าสงสัยได้ว่าอาจชักจูงนักเรียนเกี่ยวข้องกับยาเสพติด ควรประสานงานหรือขอความร่วมมือกับครูฝ่ายปกครอง บุคลากรในสถานศึกษาที่ทำหน้าที่ป้องกันปราบปรามยาเสพติด และเจ้าหน้าที่ตำรวจเพื่อการตรวจสอบ เพื่อดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องต่อไป (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, 2545, น. 63)

การจัดสถานที่พักผ่อนหย่อนใจในโรงเรียนให้แก่นักเรียนอย่างเพียงพอ

การจัดบริเวณและสิ่งแวดล้อม ที่พักผ่อนหย่อนใจภายในโรงเรียนให้เป็นสถานที่น่าอยู่ น่าเรียน จะทำให้นักเรียนมีความรักและผูกพันต่อสถานที่ กระตือรือร้นอยากมาโรงเรียน การจัดสถานพักผ่อนให้เหมาะสม สะอาด ร่มรื่น ปลอดภัย ทำให้จิตใจสบาย เป็นสถานที่พักผ่อนและคลายเครียดจากการเรียนรู้วิชาการได้ เมื่อจิตใจสบายจะทำให้นักเรียนมีสติคิดไตร่ตรอง มีเหตุผล ไม่สนใจเรื่องอบายมุข ช่วยลดปัญหาการหนีเรียน และปัญหายาเสพติด (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, 2545, น. 37)

5. การประสานความร่วมมือระหว่างโรงเรียน ครอบครัว ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

การดำเนินงานป้องกันปัญหาเสพติดในสถานศึกษาจำเป็นต้องได้รับความร่วมมือสนับสนุนจากชุมชน บุคคลที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการดำเนินงานดังกล่าว ได้แก่ ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษา สมาคมครูและผู้ปกครอง ผู้นำชุมชน ผู้นำศาสนา หน่วยงานภาครัฐและเอกชนในพื้นที่ โดยสถานศึกษาเป็นศูนย์กลางในการระดมทรัพยากรจากทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, 2546, น. 48-49)

จากการทบทวนวรรณกรรมเรื่องการป้องกันปัญหาเสพติดด้านการประสานความร่วมมือระหว่างโรงเรียน ครอบครัว ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง พบประเด็นที่สำคัญ 4 ประเด็น ดังนี้

5.1 การสอดส่องดูแลนักเรียนและติดต่อกับผู้ปกครองอยู่เสมอ

ครูในโรงเรียนทุกคนควรช่วยกันสอดส่องดูแลนักเรียนไม่ให้ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดในสถานศึกษา การป้องกันปัญหาเสพติดกระทำเฉพาะในสถานศึกษาอย่างเดียว ยังไม่

ได้ผลเท่าที่ควร ควรมีการจัดแนวทางป้องกันร่วมกับทางบ้านด้วย โดยการประสานกับผู้ปกครองนักเรียน ซึ่งผู้ปกครองนักเรียนนั้นนับเป็นบุคคลที่มีความสำคัญในการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลาน เพื่อให้บุตรหลานเติบโต เป็นกำลังสำคัญต่อบ้านเมืองในอนาคต ดังนั้น สถานศึกษาจึงควรมีบทบาทในการให้ความรู้ และสร้างกลไกขอความร่วมมือจากผู้ปกครองช่วยสอดส่องบุตรหลาน เป็นการช่วยกันป้องกันปัญหายาเสพติดได้อีกทางหนึ่ง (สุรพล บุญทองสุข, 2547, น. 45)

5.2 การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับยาเสพติดระหว่างสถานศึกษากับผู้ปกครอง

ผู้ปกครองเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการคิด วิเคราะห์ เสนอแนะ แนวทางป้องกันปัญหาเสพติดในสถานศึกษา เนื่องจากผู้ปกครองบางคนเป็นผู้มีประสบการณ์จากยาเสพติดโดยตรง เมื่อพบเห็นเด็กนักเรียนใช้ยาเสพติดนอกสถานศึกษา ผู้ปกครองสามารถอธิบายหรือเสนอความคิดเห็นระหว่างครูหรือบุคลากรในสถานศึกษา เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการป้องกันปัญหาเสพติดจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งกับการป้องกันปัญหาเสพติดในสถานศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, 2546, น. 33)

5.3 การสร้างเครือข่ายระหว่างบ้าน วัด โรงเรียนเฝ้าระวังนักเรียนที่มีพฤติกรรมเสี่ยงต่อปัญหาเสพติด

การป้องกันปัญหาเสพติดในสถานศึกษาจะมีประสิทธิภาพและยั่งยืนได้ก็ต่อเมื่อมีการดำเนินงานในลักษณะบูรณาการเข้าไปในภารกิจเป้าหมายในการสร้างเครือข่ายระหว่างบ้าน วัด และโรงเรียน โดยร่วมกันระดมความคิดเห็นในการเสนอแนะแนวทางในการป้องกันปัญหาเสพติดที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, 2546, น. 44)

5.4 ประสานงานร่วมกับโรงพยาบาล ตำรวจ หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการป้องกันปัญหาเสพติด

สถานศึกษาควรระดมทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการเลือกแนวทางการป้องกันปัญหาเสพติด ตลอดจนร่วมปฏิบัติการป้องกันปัญหาเสพติดโดยการประสานหน่วยงานของภาครัฐ ได้แก่ โรงพยาบาลเมื่อมีการส่งต่อเพื่อบำบัดรักษา ตำรวจเมื่อมีการป้องปรามหรือดำเนินคดี ฝ่ายปกครอง ทหาร หน่วยงานเอกชน สโมสร สมาคมและชมรมต่าง ๆ ที่จัดตั้งขึ้นเพื่อการดำเนินงานสาธารณประโยชน์ หน่วยงานเหล่านี้ช่วยระดมความคิดเห็น อุปกรณ์ เครื่องมือ เพื่อสะดวกต่อการปฏิบัติงาน และเป็นทุนทางสังคมที่สำคัญยิ่งต่อการป้องกันปัญหาเสพติด (สุรพล บุญทองสุข, 2547, น. 45-46)

เยาวชนกับการป้องกันยาเสพติด

ปัจจุบันเยาวชนที่ตกเป็นทาสของยาเสพติด ส่วนมากมาจากสาเหตุหลายประการที่เกิดจากตัวเยาวชนเอง เช่น

- ความอยากรู้ อยากทดลอง ความคึกคะนองของเยาวชน
- ความต้องการให้เป็นที่ยอมรับของกลุ่มเพื่อนหรือเข้ากับเพื่อนได้
- ความไม่รู้หรือรู้เท่าไม่ถึงการณ์ของเยาวชนใช้ยาในทางที่ผิดหรือหลงเชื่อคำ

โฆษณา

- จิตใจของเยาวชนเอง จิตใจอ่อนแอ ใจคอไม่หนักแน่น เมื่อมีปัญหา ไม่สมหวัง ไม่ไต่ร่ตรงรอง หาเหตุผลเพื่อแก้ปัญหา ก็ใช้ยาหรือยาเสพติดเป็นเครื่องช่วยระงับความรู้สึกทุกข์ของตน ใช้บ่อย ๆ ทำให้เกิดการเสพติด ฉะนั้น การป้องกันและแก้ไขตนเองของเยาวชน ให้ปลอดภัยจากยาเสพติด สามารถกระทำได้ด้วย

1. ศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับโทษและพิษภัยของยาเสพติด และระมัดระวังในการใช้ยา
2. รู้จักเลือกคบเพื่อนที่ดี ส่งเสริมให้คิดและกระทำสิ่งดีมีประโยชน์ กล่าวพูดปฏิเสธเพื่อนที่ชักจูงไปในทางที่ไม่ดี เช่น การพูดปฏิเสธเพื่อนที่ชวนให้ลองเสพยาเสพติด
3. ใช้เวลาว่าง และความอยากรู้ อยากทดลอง ไปในทางที่เป็นประโยชน์ ฟังระลึกเสมอว่าตนเองนั้น มีคุณค่าทั้งต่อตนเอง ครอบครัว และสังคม
4. มีความภาคภูมิใจและนับถือตนเอง ด้วยการไม่พึ่งพาหรือเกี่ยวข้องของอบายมุข และสิ่งเสพติดใด ๆ ซึ่งจะนำความเสื่อมไปสู่ชีวิตของตนเอง
5. รู้จักแก้ไขปัญหาชีวิตของตนเองด้วยเหตุและผล
6. รู้จักบทบาทหน้าที่ของตนเอง ด้วยการตั้งใจศึกษาเล่าเรียน เชื่อฟังคำสั่งสอนของพ่อแม่และประพฤติแต่สิ่งที่ดีงาม จะช่วยให้เยาวชนประสบความสำเร็จในชีวิต
7. ทำจิตใจให้ร่าเริงแจ่มใส เข้าใจวิธีการดำเนินชีวิตและยอมรับความเป็นจริงที่ตนเองเป็นอยู่ โดยนำหลักศาสนามาเป็น แนวทางในการดำเนินชีวิต จะช่วยให้เยาวชนเกิดความมั่นคงทางด้านจิตใจมากขึ้น
8. เมื่อมีปัญหา รู้จักปรึกษาผู้ใหญ่ พ่อแม่ หรือผู้ที่ไว้วางใจหรือหน่วยงานต่าง ๆ ที่รับให้คำปรึกษาในฐานะที่เยาวชนเป็นสมาชิกคนหนึ่งของครอบครัว จึงควรมีส่วนช่วยพ่อแม่ ผู้ปกครอง

บทบาทอาจารย์ที่ปรึกษากลุ่มเพื่อน

กลไกสำคัญในการผลักดันกิจกรรมกลุ่มเพื่อนในโรงเรียนให้สามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ คือ การมีระบบอาจารย์ที่ปรึกษากิจกรรมกลุ่มเพื่อน

อาจารย์ที่ปรึกษากิจกรรมกลุ่มเพื่อนมี 2 ระดับ ตามโครงสร้างกลุ่มเพื่อน ดังนี้

1. **อาจารย์ที่ปรึกษากลุ่มเพื่อนระดับชั้นเรียน** ได้แก่ อาจารย์ที่ปรึกษา/อาจารย์ประจำชั้นนั่นเอง บทบาทอาจารย์ที่ปรึกษากลุ่มเพื่อนไม่ต่างไปจากบทบาทอาจารย์ที่ปรึกษา/อาจารย์ประจำชั้นที่ต้องดูแลเอาใจใส่นักเรียนทุกคนในชั้นเรียน

ในอดีตอาจารย์ที่ปรึกษา/อาจารย์ประจำชั้นจะมีหัวหน้านักเรียน 1 คน ช่วยดูแลเพื่อนนักเรียนในชั้นเรียน แต่แนวความคิดกลุ่มเพื่อนที่ให้จัดกลุ่มนักเรียนเป็นกลุ่ม ๆ ละ 7-10 คน แต่ละกลุ่มจะมีผู้นำกลุ่ม 1 คน ผู้นำกลุ่มในชั้นเรียนจะมีประมาณ 4-5 คน ขึ้นกับจำนวนนักเรียนในชั้นเรียน อาจารย์ประจำชั้น/อาจารย์ที่ปรึกษาจะมีหัวหน้าห้อง 4-5 คน ช่วยดูแลเพื่อนนักเรียน จะช่วยให้สามารถดูแลนักเรียนในชั้นเรียนได้อย่างใกล้ชิดและทั่วถึงยิ่งขึ้น ส่งผลให้รู้จักนักเรียนมากขึ้น ทั้งในด้านการเรียนและพฤติกรรมทั่วไป

บทบาทหน้าที่ของอาจารย์ที่ปรึกษากลุ่มเพื่อนที่ควรปฏิบัติ คือ การให้ความช่วยเหลือสนับสนุนแนะนำนักเรียนแกนนำให้ปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย โดยมีลักษณะของการดำเนินการ ดังนี้

1. ช่วยแนะนำในการหาสมาชิกเข้ากลุ่มเพื่อน หรือช่วยจัดกลุ่มให้ตามความเหมาะสม
2. ให้คำปรึกษาแนะนำแก่นักเรียนแกนนำในการสร้างสรรค์กิจกรรมตามบทบาท

3. ให้คำปรึกษาแนะนำแก่นักเรียนที่มีปัญหาตามที่นักเรียนแกนนำพาเข้าพบ
4. กระตุ้น เร่งเร้า ผลักดันให้กิจกรรมกลุ่มเพื่อนดำเนินไปด้วยดี

2. **อาจารย์ที่ปรึกษาชมรมกลุ่มเพื่อน** เป็นเสมือนอาจารย์แกนนำกิจกรรมกลุ่มเพื่อนในโรงเรียน จำนวนอาจารย์ที่ปรึกษาชมรมกลุ่มเพื่อนขึ้นอยู่กับขนาดของโรงเรียน มีบทบาทหน้าที่ดังนี้

1. เป็นแกนนำอาจารย์ที่ปรึกษาในเรื่องกิจกรรมกลุ่มเพื่อน
2. เป็นผู้ประสานการวางแผนการดำเนินงาน แสวงหาความสนับสนุนด้านงบประมาณ สื่อ วัสดุอุปกรณ์ การบริการข้อมูลและข้อสนเทศต่าง ๆ เกี่ยวกับกิจกรรมกลุ่มเพื่อน

การพัฒนาบุคลากร

กิจกรรมกลุ่มเพื่อนจะปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพจำเป็นต้องเสริมสร้างศักยภาพบุคคลที่เกี่ยวข้อง คือ ครู-อาจารย์ และนักเรียน นักศึกษาให้มีความรู้ ความเข้าใจในแนวคิดและความสามารถในการดำเนินงาน

การพัฒนานักเรียนแกนนำ

การพัฒนานักเรียนแกนนำ ทั้งนักเรียนแกนนำกลุ่มเพื่อนในห้องเรียนและนักเรียนแกนนำชมรมกลุ่มเพื่อนให้สามารถเป็นผู้นำกิจกรรมตามบทบาท “เพื่อนเรียน” “เพื่อนซี้” และ “ผู้นำกิจกรรม” ควรเสริมสร้างความรู้และทักษะต่าง ๆ โดยการฝึกอบรม ดังนี้

1. ความรู้และเจตคติต่อต้านยาเสพติดและการป้องกัน (อาจรวมถึงความรู้และเจตคติต่อต้านพฤติกรรมเบี่ยงเบนอื่น ได้แก่ โรคเอดส์ การใช้ความรุนแรง การพนัน สื่อลามกอนาจาร)
2. การพัฒนาภาวะผู้นำ การทำงานเป็นกลุ่ม
3. ทักษะชีวิต ได้แก่ การคิดวิเคราะห์และประเมินสถานการณ์ การตัดสินใจ การปฏิเสธ การเตือนเพื่อน การสื่อสาร การเห็นใจผู้อื่นและความรับผิดชอบต่อสังคม
4. แนวคิดและวิธีดำเนินงานกิจกรรมกลุ่มเพื่อน บทบาทแกนนำกลุ่มเพื่อน
5. การวางแผนปฏิบัติงานกิจกรรมกลุ่มเพื่อนในสถานศึกษา

นอกจากนี้หากความรู้ทางวิชาการดังกล่าวแล้ว ควรมีกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์เพื่อสร้างความสนิทสนม คู่้นเคย รวมทั้งกิจกรรมเสริมสร้างวินัย

เนื่องจากแนวคิดการจัดกิจกรรมกลุ่มเพื่อนต้องการให้สมาชิกฝึกภาวะผู้นำและผู้ตาม ดังนั้น ควรอบรมนักเรียนแกนนำทุกปี เพื่อพัฒนานักเรียนให้สามารถผลัดเปลี่ยนกันเป็นผู้นำกลุ่มเพื่อน ตลอดจนควรมีการสัมมนาเพื่อพัฒนากิจกรรมกลุ่มเพื่อนเป็นระยะ ๆ ด้วย

การพัฒนาอาจารย์ที่ปรึกษา

อาจารย์ที่ปรึกษาที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมกลุ่มเพื่อน มี 2 กลุ่ม

1. อาจารย์ประจำชั้น/อาจารย์ที่ปรึกษากลุ่มเพื่อนในห้องเรียน ควร

เสริมสร้างความรู้และทักษะต่าง ๆ โดยการอบรม ดังนี้

- 1) ความรู้และเจตคติต่อต้านยาเสพติดและการป้องกัน (อาจรวมถึงความรู้และเจตคติต่อต้านพฤติกรรมเบี่ยงเบนอื่น ได้แก่ โรคเอดส์ การใช้ความรุนแรง)
- 2) แนวคิดกิจกรรมกลุ่มเพื่อน
- 3) การให้คำปรึกษาแนะนำเบื้องต้น
- 4) บทบาทอาจารย์ที่ปรึกษากลุ่มเพื่อน

2. อาจารย์ที่ปรึกษาชมรม กลุ่มเพื่อน ควรเสริมสร้างความรู้และทักษะต่าง ๆ

โดยการอบรม ดังนี้

- 1) ความรู้และเจตคติต่อต้านยาเสพติดและการป้องกัน (อาจรวมถึงความรู้และเจตคติต่อต้านพฤติกรรมเบี่ยงเบนอื่น ได้แก่ โรคเอดส์ การใช้ความรุนแรง)
- 2) แนวคิดกิจกรรมกลุ่มเพื่อน
- 3) การให้คำปรึกษาแนะนำเบื้องต้น
- 4) บทบาทอาจารย์ที่ปรึกษากลุ่มเพื่อน
- 5) การวางแผนปฏิบัติงานกิจกรรมกลุ่มเพื่อนในสถานศึกษา

อาจารย์ที่ปรึกษาชมรมกลุ่มเพื่อนอาจเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาทั่วไป อาจารย์ที่เป็นอาสาสมัครหรือได้รับมอบหมายจากผู้บริหาร จำนวนอาจารย์ที่ปรึกษาชมรมกลุ่มเพื่อนขึ้นกับขนาดของโรงเรียน

ประโยชน์ที่ได้รับจากกิจกรรมกลุ่มเพื่อน

กิจกรรมกลุ่มเพื่อนสอดคล้องกับแนวคิดประชาธิปไตยในสถาบันการศึกษาโดยนักเรียนนักศึกษาได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมของสถาบันเป็นการใช้ศักยภาพของคนที่มืออยู่ในการดำเนินกิจกรรมกลุ่มเพื่อนให้ความร่วมมือช่วยเหลือกิจกรรมต่าง ๆ ของสถานศึกษาให้ประสบความสำเร็จภายใต้การส่งเสริมสนับสนุนให้คำปรึกษาแนะนำของครู-อาจารย์ตลอดจนผู้บริหารสถาบันการศึกษา

นอกจากนี้กิจกรรมกลุ่มเพื่อนยังส่งเสริมการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง (Child Center) อีกด้วย

ประโยชน์ที่ได้รับจากกิจกรรมกลุ่มเพื่อนย่อมเป็นของสถานศึกษาและนักเรียน นักศึกษาที่มีส่วนร่วม

1. สถานศึกษา

1.1 เป็นการสร้างบรรยากาศสิ่งแวดล้อมและความสัมพันธ์ที่ดีในหมู่นักเรียน นักศึกษา ครู-อาจารย์และผู้บริหาร ตลอดจนผู้ปกครอง

1.2 เกิดกลไกการป้องกันและแก้ไขปัญหาพฤติกรรมเบี่ยงเบนในนักเรียน นักศึกษาอย่างใกล้ชิดด้วยการช่วยเหลือ ดูแล และเฝ้าระวังในกลุ่มนักเรียนด้วยตนเอง เป็นการ สร้างแนวร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาส่งผลให้มีโอกาสล่วงรู้และเข้าถึงเพื่อช่วยเหลือ นักเรียน นักศึกษาที่มีปัญหาได้ทันทีก่อนที่ปัญหาต่าง ๆ จะรุนแรงและนักเรียน นักศึกษาหาทาง ออกในทางที่ผิด

2. นักเรียน นักศึกษา

2.1 การเรียนจะดีขึ้น มีความเข้าใจในบทเรียนดีขึ้น

2.2 นักเรียน นักศึกษา มีโอกาสพัฒนาทักษะชีวิต (Life Skills) ในกิจกรรม การเรียนการสอนและวิถีชีวิตประจำวันอย่างต่อเนื่องทั้งทักษะส่วนบุคคลและทักษะทางสังคม ได้แก่ การคิดวิเคราะห์ และการตัดสินใจ ความคิดสร้างสรรค์ การจัดการกับปัญหาและความเครียด การสร้างสัมพันธภาพและการสื่อสาร การเห็นใจผู้อื่น ความภูมิใจในตนเอง ความรับผิดชอบต่อสังคม การเป็นผู้นำ ผู้ตาม การทำงานเป็นกลุ่ม

ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

อารีรัตน์ ภู่อิม (2540) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ปัญหาและความเป็นไปได้ในการ ป้องกันและแก้ไขปัญหาคารเสพยาบ้าในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขต การศึกษา 5” กลุ่มตัวอย่างคือ ผู้บริหารโรงเรียน ผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายปกครอง อาจารย์พยาบาล และอาจารย์แนะแนว จำนวน 288 คน ผลการวิจัยพบว่า การป้องกันปัญหายาบ้าในสถานศึกษา ได้แก่ 1) การให้ความรู้เรื่องยาเสพติดแก่นักเรียนโดยการสอดแทรกความรู้ในเนื้อหาวิชาเรียน เกี่ยวกับชนิดและประเภทของยาเสพติด ประโยชน์และโทษของยาเสพติด รวมทั้งวิธีการปฏิเสธ การใช้ยาเสพติดเพื่อให้นักเรียนซึมซับความรู้เกี่ยวกับยาเสพติด 2) จัดให้มีการเยี่ยมบ้านนักเรียน ที่เข้าข่ายน่าสงสัยเพื่อติดตามดูพฤติกรรมของนักเรียนอย่างต่อเนื่อง เป็นกิจกรรมช่วยเสริมสร้าง พลังจิตใจให้นักเรียนมีความเข้มแข็ง และ 3) การสร้างเครือข่ายป้องกันยาเสพติด โดยการเชิญ

ผู้นำชุมชน ผู้ปกครอง ศิษย์เก่า หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาร่วมประชุม วางแผน เสนอแนะ และเฝ้าระวังปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา

ทิชากร กันทะ (2540) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “แนวทางป้องกันยาเสพติดในโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตการศึกษา 6” กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอน จำนวน 461 คน ผลการวิจัยพบว่า การป้องกันปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา ได้แก่ 1) การเชิญวิทยากรมาให้ความรู้เกี่ยวกับยาเสพติดของนักเรียน โดยผู้ที่มีประสบการณ์เรื่องยาเสพติด หรือบุคคลที่มีชื่อเสียงในสังคม เพื่อให้เป็นที่น่าสนใจของนักเรียน 2) การจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา ให้สะอาด ร่มรื่น สวยงาม และจัดบรรยากาศการเรียนการสอนให้เหมาะสม ครูอาจารย์ ทุกคนช่วยกันสอดส่องดูแลนักเรียนที่มีพฤติกรรมน่าสงสัยว่าติดยาเสพติด และควรให้มีการสำรวจนักเรียนที่ติดยาเสพติดในโรงเรียนเพื่อป้องกันปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดไปสู่ นักเรียนกลุ่มใหม่ 3) กำหนดมาตรการตรวจสอบบุคคลภายนอกที่เข้าพบนักเรียนที่มีประวัติอย่างเข้มงวด ใช้มาตรการตรวจสอบโดยการถาม สังเกตพฤติกรรม บันทึกรายละเอียด ชื่อที่อยู่ ตามความจำเป็นเมื่อพบพฤติกรรมที่น่าสงสัย ควรติดต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบทันที และ 4) ให้มีการจัดตั้งเครือข่ายชุมชนและคัดเลือกตัวแทนผู้นำชุมชน และขอความร่วมมือจากผู้นำชุมชนในการช่วยสอดส่องพฤติกรรมนักเรียนโดยการรายงานให้ทางโรงเรียนทราบเป็นระยะ

นงคราญ ณรงค์ศักดิ์ (2541) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การดำเนินการป้องกันปัญหา ยาเสพติดของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดเชียงราย” กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 84 คน ผลการวิจัยพบว่า การป้องกันปัญหา ยาเสพติดในสถานศึกษา ได้แก่ 1) ครูควรสอดแทรกความรู้เรื่องเกี่ยวกับยาเสพติดในเนื้อหาวิชาการเรียนการสอนในรายวิชาให้นักเรียนทราบเกี่ยวกับชนิด ประโยชน์ โทษ และวิธีการปฏิเสธการใช้ยาเสพติด 2) การให้ความรู้แก่นักเรียนโดยการจัดนิทรรศการเกี่ยวกับยาเสพติด เพื่อให้ นักเรียนรู้จักคิดวางแผนนำวัสดุอุปกรณ์มาใช้ประโยชน์ เป็นการให้ความรู้ทางอ้อมที่เป็นประโยชน์กับนักเรียน 3) การให้ความรู้เกี่ยวกับยาเสพติดแก่นักเรียนโดยผ่านสื่อประเภท แผ่นพับ วีดิทัศน์ และภาพยนตร์ และ 4) สถานศึกษาควรดำเนินการประชาสัมพันธ์โดยการติดป้ายประกาศให้ครูและนักเรียนทราบ ในเรื่องนโยบายของโรงเรียน ตลอดจนทำให้ทราบแนวทางการปฏิบัติที่ถูกต้อง บทลงโทษที่ชัดเจน ให้เข้าใจตรงกัน เป็นวิธีการป้องกันมิให้เจ้าหน้าที่ของรัฐและเด็กนักเรียนเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับปัญหา ยาเสพติด

เย็นฤดี วงศ์พุ่ม และคณะ (2541) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาระบบข้อมูลแนวทางป้องกันและแก้ไขปัญหา ยาเสพติดในสถานศึกษาจากเอกสารงานวิจัย” กลุ่มตัวอย่าง คือ

นักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 1,311 คน ผลการวิจัยพบว่า การป้องกันปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา ได้แก่ 1) สถานศึกษาควรมีการจัดให้มีลานกีฬาต้านยาเสพติด เพื่อให้ให้นักเรียนได้เล่นกีฬาในเวลาเลิกเรียน สนับสนุนการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ต่อสุขภาพอนามัยทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ 2) สถานศึกษาควรมีการจัดให้ครูอาจารย์ หรือบุคลากรในสถานศึกษาหมั่นตรวจตราบริเวณห้องน้ำห้องเรียน หรือที่ที่ลับตาบ่อย ๆ และบริเวณมุมอับของโรงเรียน เพื่อป้องกันหรือลดการมีผู้สูบบุหรี่ในสถานศึกษาได้ 3) สถานศึกษาควรสนับสนุนการจัดให้มีชมรมเพื่อนเตือนเพื่อนเพื่อเป็นที่ปรึกษาเพื่อนและน้อง ๆ เกี่ยวกับปัญหาการเรียน ปัญหา ยาเสพติด และปัญหาสังคมอื่น ๆ และ 4) การป้องกันปัญหา ยาเสพติดในสถานศึกษาให้ได้ผลนั้น สถานศึกษาควรดำเนินการประสานและขอความร่วมมือจากผู้ปกครองนักเรียนหรือผู้นำชุมชนให้มีส่วนร่วมในการดำเนินการป้องกันปัญหา ยาเสพติดในสถานศึกษา ในรูปคณะกรรมการประจำสถานศึกษา

ธัญวรรณ ธนามี (2541) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ความคิดเห็นของครูต่องิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหา ยาเสพติดในสถานศึกษา : ศึกษากรณีโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดสำนักงานประถมศึกษา จังหวัดสระบุรี” กลุ่มตัวอย่าง คือ ครู จำนวน 300 คน ผลการวิจัยพบว่า การป้องกันปัญหา ยาเสพติดในสถานศึกษา ได้แก่ 1) ครูผู้สอนควรสอดแทรกประเด็นความรู้แก่นักเรียนในเรื่องชนิดของยาเสพติด ประโยชน์และโทษของยาเสพติด ในโอกาสที่เหมาะสมโดยการหยิบยกเหตุการณ์ที่พบในชีวิตประจำวันมาพูดคุยและวิเคราะห์หาสาเหตุ รวมทั้งวิธีการป้องกันปัญหา ยาเสพติดที่ถูกต้อง 2) สถานศึกษาควรให้ชุมชนมีส่วนร่วมกับการป้องกันปัญหา ยาเสพติดในสถานศึกษาโดยการประชุมชี้แจง และระดมความคิดเห็นในลักษณะบูรณาการความคิดเห็นเพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับยาเสพติดมากที่สุดและได้ข้อสรุปตรงกัน

กิจ นาคสุทธิ์ (2542, บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาเรื่อง ทักษะของเจ้าหน้าที่ตำรวจต่อการป้องกันการแพร่ระบาดของยาบ้าในโรงเรียนในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า เจ้าหน้าที่ตำรวจส่วนใหญ่เห็นด้วยว่าการแพร่ระบาดของยาบ้าในหมู่เด็กนักเรียนขยายตัวมากกว่ายาเสพติดชนิดอื่น และมีความเห็นว่าสภาพปัญหาสังคมในปัจจุบันมีส่วนผลักดันให้มีการแพร่ระบาดของยาบ้าในเด็กนักเรียนมากขึ้น อีกทั้งการแพร่ระบาดได้ขยายตัวและรุนแรงมากในหมู่เด็กนักเรียนและรุนแรงถึงขนาดที่นักเรียนนำยาบ้ามาจำหน่ายให้กับเด็กนักเรียนด้วยตนเอง โดยการนำมาให้ทดลองเสพและติดในที่สุด นอกจากนี้ เจ้าหน้าที่ตำรวจส่วนใหญ่ เห็นว่า การแพร่ระบาดของยาบ้าในโรงเรียนนั้น ปัญหาสภาพครอบครัวของนักเรียนมีอิทธิพลอย่างสูงในการผลักดันให้นักเรียนหันเข้าไปหา ยาบ้า และการที่โรงเรียนตั้งอยู่ในชุมชนที่มีผู้เสพยาบ้ามาก ในโรงเรียนก็

จะมีนักเรียนติดยาบ้ามากเป็นลักษณะที่มีความสัมพันธ์กัน อีกทั้งเห็นว่า การคบเพื่อนที่มีพฤติกรรมเสี่ยง มีส่วนสำคัญในการที่จะนำนักเรียนเข้าไปเสพยาบ้า

ทศพร ภูมิคำ (2542) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การป้องกันปัญหายาเสพติดในโรงเรียนไทยวิจิตรศิลป์ จังหวัดเชียงใหม่” กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูและนักเรียน จำนวน 129 คน ผลการวิจัยพบว่า การป้องกันปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา ได้แก่ 1) สถานศึกษาควรมีการจัดกิจกรรมเสริมประเภทดนตรี กีฬา เพื่อสนับสนุนการป้องกันปัญหายาเสพติด เป็นกิจกรรมทางเลือก ปลุกฝังการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ และเป็นการค้นพบสิ่งที่น่าสนใจที่นักเรียนถนัด 2) สถานศึกษาควรมีการเชิญวิทยากรมาบรรยายให้เด็กนักเรียนทราบประเด็นเกี่ยวกับชนิด ประเภท และอันตรายจากปัญหายาเสพติด เพื่อเป็นการยืนยันว่าโทษของยาเสพติดนั้นเป็นเรื่องจริงและน่ากลัว 3) ครูผู้สอนควรสอดแทรกความรู้เกี่ยวกับยาเสพติดในเนื้อหาวิชา ในรูปแบบการเล่าเรื่องเกี่ยวกับผลจากการใช้ยาเสพติด และกิจกรรมต่าง ๆ ที่นักเรียนสนใจ เพื่อให้นักเรียนไม่รู้สึกเครียดกับเนื้อหาทางวิชาการมากนัก และ 4) สถานศึกษาควรมีการจัดบรรยากาศการเรียนรู้อุณหภูมิและสภาพแวดล้อมในอาคารสถานที่ให้เหมาะแก่การเรียนรู้ ซึ่งทำให้นักเรียนมีความรักและผูกพันต่อสถานที่ และกระตือรือร้นที่จะมาโรงเรียนและสามารถป้องกันการหนีเรียน และปัญหายาเสพติดได้

กรรณิกา ศรีสัตย์รสนา (2542) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การปฏิบัติงานตามมาตรการป้องกันและแก้ไขยาเสพติดในสถานศึกษาของกรมสามัญศึกษา ในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดกลาง จังหวัดขอนแก่น” กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารโรงเรียน ผู้ช่วยฝ่ายปกครอง อาจารย์แนะแนว และอาจารย์ที่ปรึกษา จำนวน 160 คน ผลการวิจัยพบว่า การป้องกันปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา ได้แก่ 1) สถานศึกษาควรมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมการพัฒนาองค์กรนักเรียน การอบรมผู้นำเพื่อนเตือนเพื่อน การพัฒนานักเรียนแกนนำหมู่บ้านเพื่อด้านยาเสพติดทุกประเภท โดยให้นักเรียนทุกคนมีส่วนร่วมในกิจกรรมทุกประเภทที่ทางโรงเรียนจัดขึ้น การดำเนินงานป้องกันปัญหายาเสพติดได้ตระหนักถึงความสำคัญและเห็นคุณค่าของกลุ่มเพื่อน เพราะเพื่อนเป็นบุคคลที่มีอิทธิพลต่อความคิด เจตคติ และพฤติกรรมของกลุ่มเพื่อน การให้เพื่อนแนะนำให้ความช่วยเหลือกลุ่มเพื่อนที่มีปัญหา ให้ได้รับความช่วยเหลือที่เหมาะสม ก็สามารถที่จะป้องกันและแก้ไขนักเรียนที่มีปัญหาการใช้ยาเสพติดได้ 2) สถานศึกษาควรมีการจัดสถานที่พักผ่อนหย่อนใจในโรงเรียนให้นักเรียนอย่างเพียงพอ การจัดสถานที่พักผ่อนให้เหมาะสม สะอาด ร่มรื่น ปลอดภัย ทำให้จิตใจสบาย เป็นสถานที่พักผ่อนและคลายเครียดจากการเรียนรู้ทางวิชาการ ช่วยลดปัญหาการหนีเรียน และปัญหายาเสพติดในสถานศึกษาได้ 3) สถานศึกษาควรมีจัดนิทรรศการเกี่ยวกับยาเสพติดประเด็นเนื้อหาที่เป็นประโยชน์ต่อการป้องกันปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา

อย่างจริงจังและต่อเนื่อง และ 4) ครูควรสอดแทรกความรู้เกี่ยวกับยาเสพติดในเนื้อหาวิชาที่เกี่ยวข้อง ในลักษณะการเล่าเรื่องคดีให้นักเรียนฟัง ทำให้นักเรียนเกิดความรู้ เกี่ยวกับยาเสพติด และผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการใช้ยาเสพติด

วีรพงศ์ ใจสุนทร (2542) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การดำเนินงานป้องกันปัญหาเสพติดในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดลำพูน” กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารโรงเรียน ผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียน และครูที่รับผิดชอบเรื่องการป้องกันยาเสพติดในโรงเรียน จำนวน 260 คน ผลการวิจัยพบว่า การป้องกันปัญหาเสพติดในสถานศึกษา ได้แก่ 1) ครูควรสอดแทรกความรู้เกี่ยวกับยาเสพติดในเนื้อหาวิชาที่เกี่ยวข้อง วิธีการสอดแทรกความรู้โดยการตั้งคำถามที่ยั่วให้มีการแสดงความคิดเห็นในชั้นเรียน ให้นักเรียนรู้จักคิดในประเด็นปัญหาเสพติดที่เกิดขึ้น 2) สถานศึกษาควรมีการจัดนิทรรศการเกี่ยวกับยาเสพติดในโรงเรียน เพื่อให้นักเรียนเกิดความรู้จากกิจกรรมดังกล่าว 3) สถานศึกษาควรมีการจัดให้มีกิจกรรมดนตรี กีฬา และประเพณี เพื่อสนับสนุนการป้องกันยาเสพติด เป็นการปลูกฝังการรู้จักใช้ประโยชน์จากเวลาว่าง 4) สถานศึกษาควรมีการจัดให้มีผู้ดูแลห้องน้ำ ห้องเรียนหรือบริเวณมุมอับเพื่อป้องกันและเฝ้าระวังปัญหาเสพติด สามารถช่วยลดการจับกลุ่มมั่วสุมการใช้ยาเสพติด และเป็นการป้องกันปัญหาเสพติดในสถานศึกษาได้อีกทางหนึ่ง

กรมประชาสัมพันธ์ (2542) ได้ศึกษาเรื่อง ความคิดเห็นของเยาวชนกับปัญหาการขยายตัวของยาเสพติด พบว่า กลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นเยาวชนที่มีอายุระหว่าง 13-17 ปี และส่วนใหญ่ไม่เคยมีประสบการณ์เกี่ยวข้องกับยาเสพติด และมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับยาเสพติดโดยทั่วไป แบบกว้าง ๆ อยู่ในระดับสูง อย่างไรก็ตาม กลุ่มตัวอย่างต้องการข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับโทษและผลเสียของยาเสพติดแต่ละประเภท โดยเน้นทั้งต่อตัวเองและสังคม นอกจากนี้ เยาวชนมีข้อเสนอแนะเพื่อช่วยให้การเผยแพร่ข่าวสารเกี่ยวกับยาเสพติดของกรมประชาสัมพันธ์มีประสิทธิภาพและเข้าถึงกลุ่มเยาวชนให้มากขึ้น โดยการทำรายการต่าง ๆ ให้ดึงดูดความสนใจวัยรุ่นให้ได้ก่อนเพื่อที่จะติดตามข้อมูลอื่น ๆ ต่อไป และควรมีการประชาสัมพันธ์รายการที่น่าสนใจต่าง ๆ ของกรมประชาสัมพันธ์ให้ทราบ รวมทั้งมีการรณรงค์อย่างต่อเนื่องและจริงจัง

วชิราภรณ์ ศรีเบญกุล (2543) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยของครอบครัวต่อการเสพยาบ้าในทัศนะของวัยรุ่นศึกษากรณีโรงพยาบาลพระนั่งเกล้า จังหวัดนนทบุรี โดยศึกษาจากกลุ่มวัยรุ่นที่ติดยาบ้าและเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลพระนั่งเกล้า จำนวน 120 คน พบว่าวัยรุ่นรู้จักยาบ้าครั้งแรกจากการพูดคุยกับเพื่อนและติดยาบ้าครั้งแรก ส่วนใหญ่เป็นเพราะเพื่อนชักชวน โดยเฉพาะเพื่อนเรียนเป็นส่วนใหญ่ ในส่วนของระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ

ความหมายและผลกระทบของยาบ้า พบว่า วิทยาลัยส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับยาบ้าในระดับสูง และในทัศนะของวิทยาลัยต่อปัจจัยของครอบครัวทั้ง 3 ปัจจัย อันได้แก่ ปัจจัยความอบอุ่น ปัจจัยการมีเวลาอยู่ร่วมกันในครอบครัว และปัจจัยการติดต่อสื่อสารระหว่างกัน วิทยาลัยเห็นด้วยในระดับปานกลางว่า ปัจจัยของครอบครัวทั้ง 3 ปัจจัย มีส่วนทำให้วัยรุ่นเสพยาบ้า และทัศนของวิทยาลัยต่อการป้องกันการเสพยาบ้าของวัยรุ่นควรจะเน้นที่ครอบครัวมากกว่าสิ่งแวดล้อม โดยการสร้างครอบครัวให้มีความเข้มแข็งมากขึ้น

อัจฉรา พงษ์โพธิ์ (2543) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “สภาพการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร” กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูจำนวน 300 คน ผลการวิจัยพบว่า การป้องกันปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา ได้แก่ 1) ครูควรให้ความรู้เกี่ยวกับยาเสพติดหลังทำพิธีเคารพธงชาติเป็นระยะ 2) สถานศึกษาควรมีการเชิญแพทย์ และตำรวจ มาบรรยายให้นักเรียนฟัง เพื่อเป็นการยืนยันกับเด็ก ๆ นักเรียนว่าโทษของยาเสพติดนั้นเป็นเรื่องจริงและเชื่อถือได้ 3) สถานศึกษาควรมีการจัดนิทรรศการและกิจกรรมวันต่อต้านยาเสพติด เป็นการประกอบกิจกรรมร่วมกัน ทำให้เกิดความสามัคคีในหมู่คณะ โดยตั้งความมุ่งหมายเพื่อสร้างองค์ความรู้เรื่องยาเสพติดในรูปแบบการจัดกิจกรรมร่วมกัน 4) สถานศึกษาควรมีการให้ข่าวสารเพื่อต่อต้านยาเสพติดทางวิทยุโรงเรียนเป็นประจำ เป็นการสอดแทรกข้อมูลข่าวสาร ความรู้เรื่องยาเสพติดสลับกับเพลง โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อการป้องกันยาเสพติดในสถานศึกษา 5) สถานศึกษาควรจัดอุปกรณ์กีฬาหรือนันทนาการไว้เพื่อการกีฬา เป็นการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ต่อร่างกายและจิตใจ เพื่อต่อต้านยาเสพติด เป็นการสอนให้นักเรียนรู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นไปในทางสร้างสรรค์และเป็นประโยชน์ต่อสุขภาพอนามัย 6) ครูควรสร้างบรรยากาศทางด้านวิชาการ เพื่อให้ให้นักเรียนมีบรรยากาศในการเรียนรู้ เป็นการสอดแทรกทางด้านจิตวิทยาในการเรียนรู้ทางด้านบวก เช่น การเป็นกันเองระหว่างครูกับนักเรียน

ไพโรจน์ แบนมาก (2543) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “บทบาทของครูในการป้องกันปัญหายาเสพติดในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดฉะเชิงเทรา” กลุ่มตัวอย่าง คือ ครู จำนวน 312 คน ผลการวิจัยพบว่า การป้องกันปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา ได้แก่ 1) ครูควรสร้างบรรยากาศทางด้านวิชาการ เพื่อให้ให้นักเรียนมีบรรยากาศในการเรียนรู้ในทุกรูปแบบ 2) สถานศึกษาควรมีการจัดสถานที่พักผ่อนหย่อนใจในโรงเรียนให้แก่นักเรียนอย่างเพียงพอ 3) สถานศึกษาควรมีการจัดกิจกรรมเยี่ยมผู้ป่วยเกี่ยวกับยาเสพติดบำบัดรักษาตามศูนย์ต่าง ๆ ในชุมชนเป็นระยะ เพื่อให้เห็นประสบการณ์จริง โดยเฉพาะสำหรับกลุ่มที่มีพฤติกรรมเสี่ยงหรือมีแนวโน้มที่จะติดยาเสพติด อาจทำให้นักเรียนเกิดความขลาดกลัวต่อปัญหายาเสพติด

สำนักงานตำรวจแห่งชาติ (2543) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “สถานการณ์และการป้องกันปราบปรามการแพร่ระบาดของยาบ้าในสถานศึกษา” กลุ่มตัวอย่าง คือ อาจารย์ฝ่ายปกครองและนักเรียน จำนวน 467 คน ในกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า การป้องกันปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา ได้แก่ 1) สถานศึกษาควรมีการเชิญวิทยากรมาให้ความรู้เกี่ยวกับยาเสพติดแก่นักเรียนอย่างต่อเนื่อง 2) สถานศึกษาควรมีการจัดสถานที่พักผ่อนหย่อนใจในโรงเรียนให้นักเรียนอย่างเพียงพอ ซึ่งทำให้นักเรียนมีความรักและความผูกพันกับสถานที่ นักเรียนมีความกระตือรือร้นที่จะมาโรงเรียน และการจัดสถานที่ให้เหมาะสม สะอาด ร่มรื่น ปลอดภัย มีผลทำให้จิตใจสบาย และคลายเครียดจากการเรียนรู้ทางวิชาการ เมื่อจิตใจสบายแล้วจะทำให้นักเรียนมีสติคิดไตร่ตรองและมีเหตุผล

พนมศักดิ์ ปากหวาน (2544) ได้ศึกษาเรื่องบทบาทความเป็นผู้นำทางความคิดเห็นของดารานักร้องกับเจตคติในเรื่องปัญหายาเสพติดที่มีต่อนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในโครงการโรงเรียนสีขาว เขตกรุงเทพมหานคร พบว่า นักเรียนมีเจตคติเกี่ยวกับปัญหาเสพติดในระดับปานกลาง โดยมีความรู้สึกเกี่ยวกับปัญหาเสพติดในระดับสูง ขณะที่มีความรู้ความเข้าใจและพฤติกรรมเกี่ยวกับยาเสพติดในระดับปานกลาง ทั้งนี้ นักเรียนมีโอกาสพบปะดารานักร้องในระดับปานกลางโดยผ่านสื่อมวลชน ยังผลให้ดารานักร้องมีบทบาทความเป็นผู้นำทางความคิดในระดับปานกลาง โดยนักเรียนเห็นว่าดารานักร้องเป็นคนเก่ง และเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับวัยรุ่นในสังคมไทย นอกจากนี้ การพบปะดารานักร้องและบทบาทความเป็นผู้นำทางความเห็นส่วนตัวของดารานักร้องยังมีความสัมพันธ์กับเจตคติเกี่ยวกับปัญหาเสพติดของนักเรียนอีกด้วย สำหรับลักษณะทางประชากรศาสตร์และภูมิหลังของนักเรียนที่ทำให้มีเจตคติเกี่ยวกับปัญหาเสพติดแตกต่างกัน ได้แก่ อาชีพและการศึกษาของบิดามารดา รายได้และพาหนะที่ใช้มาโรงเรียน ขณะที่ปัจจัยด้านระดับชั้นเรียน มีความสัมพันธ์กับความรู้ความเข้าใจและความรู้สึกเกี่ยวกับปัญหาเสพติด จึงสรุปได้ว่า เจตคติเกี่ยวกับปัญหาเสพติดของนักเรียน อันประกอบด้วย ความรู้ความเข้าใจ ความรู้สึก และพฤติกรรมเกี่ยวกับปัญหาเสพติด เป็นผลสืบเนื่องมาจากปัจจัยด้านครอบครัว เพื่อผู้ และบทบาทที่ดารานักร้องนำเสนอผ่านสื่อมวลชนซึ่งต่างมีประโยชน์ซึ่งกันในการเสริมสร้างเจตคติและพฤติกรรมของนักเรียน

ชาญเดช มณีวรรณสิทธิ์ (2544) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ความคิดเห็นของครูต่อกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในสถานศึกษา ระดับมัธยมศึกษา ศึกษาเฉพาะในอำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด” กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครู จำนวน 78 คน ผลการวิจัยพบว่า การป้องกัน

ปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา ได้แก่ 1) สถานศึกษาควรมีการจัดให้มีกิจกรรมดนตรี กีฬา นาฏศิลป์ และวัฒนธรรมประเพณี เพื่อสนับสนุนการป้องกันยาเสพติด 2) ครูควรให้ความรู้เกี่ยวกับยาเสพติดในช่วงโมงแนะแนวทุกสัปดาห์ 3) ควรมีการติดประกาศหรือประชาสัมพันธ์ให้นักเรียน และบุคลากรได้รับทราบเกี่ยวกับนโยบายการป้องกันปัญหายาเสพติด และกฎระเบียบข้อบังคับ รวมทั้งบทลงโทษ

นวลพร ยั่งรอด (2544) ได้ศึกษาทัศนคติของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีต่อปัจจัยและวิธีการในการป้องกันตนเองไม่ให้ใช้ยาเสพติด พบว่า ทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อปัจจัยและวิธีการในการป้องกันตนเองไม่ให้ใช้ยาเสพติด ในส่วนของปัจจัยภายใน กลุ่มตัวอย่างมีทัศนคติเห็นด้วยว่าการใช้ความรู้เกี่ยวกับยาเสพติดเป็นปัจจัยในการป้องกันตนเองไม่ให้ใช้ยาเสพติด เห็นด้วยอย่างยิ่งว่า ทักษะชีวิตเป็นปัจจัยในการป้องกันตนเองไม่ให้ใช้ยาเสพติด ส่วนปัจจัยภายนอก กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยอย่างยิ่งว่า ปัจจัยด้านครอบครัวเป็นปัจจัยในการป้องกันตนเองไม่ให้ใช้ยาเสพติด เห็นด้วยว่า ปัจจัยเกี่ยวกับเพื่อนเป็นปัจจัยในการป้องกันตนเองไม่ให้ใช้ยาเสพติด เห็นด้วยในระดับปานกลางว่า โรงเรียนเป็นปัจจัยในการป้องกันตนเองไม่ให้ใช้ยาเสพติด และเห็นด้วยอย่างยิ่งว่า สื่อเป็นปัจจัยในการป้องกันตนเองไม่ให้ใช้ยาเสพติด นอกจากนี้ยังพบว่า วิธีการในการป้องกันตนเองไม่ให้ใช้ยาเสพติดตามทัศนคติของนักเรียนมี 4 วิธี คือ วิธีการปฏิเสธ การคบเพื่อน เล่นกีฬา ทำงานอดิเรก และส่วนใหญ่เห็นด้วยอย่างยิ่งว่า วิธีการปฏิเสธเป็นวิธีการหนึ่งที่จะทำให้ตนเองไม่ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด เห็นด้วยระดับปานกลางว่า จะเลือกคบเพื่อนที่ไม่ใช้ยาเสพติดเท่านั้น เห็นด้วยอย่างยิ่งว่า การเล่นกีฬาจะช่วยให้นักเรียนไม่หันไปใช้ยาเสพติด และการเล่นกีฬาเป็นทางออกในการระบายความเครียด และเห็นด้วยในระดับปานกลางว่า บุคคลที่ไม่มีงานอดิเรกอาจมีเวลาว่างหันไปใช้ยาเสพติด ดังนั้น การป้องกันการให้ยาเสพติดในเยาวชนจึงต้องให้เด็กนักเรียนรู้ถึงปัจจัยและวิธีการที่จะป้องกันตนเองไม่ให้ตกเป็นทาสยาเสพติด ปัจจัยและวิธีการเหล่านั้นจะเกิดขึ้นได้จากตัวนักเรียนและปัจจัยภายนอก ซึ่งในแต่ละบุคคลจะมีการรับรู้และการปฏิบัติตนในการป้องกันตนเองไม่ให้ใช้ยาเสพติดแตกต่างกันออกไป ฉะนั้น ครอบครัว โรงเรียน ควรมีส่วนสำคัญในการปลูกฝังให้ความรู้เกี่ยวกับอันตรายจากการใช้ยาเสพติดและฝึกการปฏิเสธการใช้ยาเสพติด ซึ่งจะนำมาสู่วิธีการป้องกันตนเองให้ห่างไกลจากยาเสพติด

จิราภรณ์ สุทธิสานนท์ (2529) ได้ศึกษาการรับรู้เกี่ยวกับยาเสพติดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 615 คน ในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 9 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเป็นแบบสอบถามมาตรฐานประมาณค่า 5 ระดับ ผลการศึกษาพบว่า

นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่มีเพศแตกต่างกัน มีการรับรู้เกี่ยวกับยาเสพติดแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .05 และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่มีความแตกต่างกันในด้านอื่น ๆ ได้แก่ ภูมิฐานะ จำนวนพี่น้องในครอบครัว จำนวนเพื่อนในกลุ่มเพื่อนสนิท สภาพครอบครัว อาชีพบิดามารดาหรือผู้ปกครอง และรายได้ของครอบครัว มีการรับรู้เกี่ยวกับยาเสพติดไม่แตกต่างกัน และได้เสนอแนะว่าควรมีการป้องกันยาเสพติดโดยจัดตั้งเป็นคณะกรรมการขึ้นประกอบด้วยครู อาจารย์ และผู้ปกครอง นักเรียน เป็นผู้กำหนดนโยบายในการป้องกันยาเสพติดที่จะเกิดขึ้นภายในและนอกโรงเรียน ตลอดจนให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการป้องกันปัญหา เช่น มีคณะกรรมการนักเรียน โดยมีการวางแผนร่วมกันระหว่างผู้บริหาร คณะครูและอาจารย์ ผู้ปกครองและคณะกรรมการนักเรียน มีการติดตามผลและประเมินผล ผู้บริหารโรงเรียนควรกำหนดนโยบายเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนมีการใช้เวลาว่างในการประกอบกิจกรรมต่าง ๆ มากขึ้น เช่น กีฬา ดนตรี ศิลปะ และงานอาชีพต่าง ๆ

ดุสิต แซงรัมย์ (2545) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “สภาพการใช้และแนวทางการป้องกันการเข้ายาเสพติดของนักเรียนในโรงเรียนนาร่องจัดการศึกษา 9 ปี สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา” กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 528 คน ผลการวิจัยพบว่าการป้องกันปัญหาเสพติดในสถานศึกษา ได้แก่ 1) สถานศึกษาควรมีการจัดสถานที่พักผ่อนหย่อนใจในโรงเรียนแก่นักเรียนอย่างเพียงพอ การจัดสถานที่พักผ่อนให้เหมาะสม สะอาด ร่มรื่นปลอดภัย ทำให้จิตใจสบาย เมื่อจิตใจสบาย ทำให้นักเรียนมีสติไตร่ตรอง มีเหตุผล ไม่สนใจอบายมุข ช่วยลดปัญหาการหนีเรียนและลดปัญหาเสพติดได้ 2) สถานศึกษาควรประสานงานกับโรงพยาบาล ตำรวจ หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการป้องกันปัญหาเสพติดเป็นระยะ 3) ควรมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับการป้องกันยาเสพติดระหว่างสถานศึกษากับผู้ปกครอง โดยการจัดให้มีการประชุมระหว่างผู้ปกครอง และบุคลากรในสถานศึกษา เกี่ยวกับแนวทางการป้องกันปัญหาเสพติดอย่างเป็นทางการ และไม่เป็นทางการ และควรมีการประเมินผลหลังเสร็จสิ้นแต่ละโครงการเพื่อทราบความคืบหน้าในแต่ละโครงการ และ 4) สถานศึกษาควรสนับสนุนให้มีการสร้างเครือข่ายระหว่างบ้าน วัด โรงเรียน ในการเฝ้าระวังนักเรียนที่มีพฤติกรรมเสี่ยงต่อยาเสพติดทุกรูปแบบ

สุรพล บุญทองสุข (2547) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การดำเนินการป้องกันและแก้ไขยาเสพติดในโรงเรียนเอกชนอาชีวศึกษา กรุงเทพมหานคร หลังประกาศสงครามของรัฐบาลเพื่อเอาชนะยาเสพติด” กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหาร ผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายปกครอง ครูปกครอง และนักเรียนในโรงเรียนเอกชนอาชีวศึกษา กรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้นจำนวน 360 คน

ผลการวิจัยพบว่า การป้องกันปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา ได้แก่ 1) สถานศึกษาควรมีการสนับสนุนกิจกรรมประเภทการจัดป้ายนิเทศหรือบอร์ดเกี่ยวกับเรื่องยาเสพติดในห้องเรียนหรือในบริเวณต่าง ๆ ของโรงเรียน เป็นการกระตุ้นเตือนในทางอ้อมให้สนใจปัญหายาเสพติดอย่างจริงจัง 2) สถานศึกษาควรมีการจัดให้มีผู้ดูแลห้องน้ำ ห้องเรียนหรือบริเวณมุมอับเพื่อป้องกันและเฝ้าระวังปัญหายาเสพติด และลดการมั่วสุมยาเสพติดของนักเรียนในสถานศึกษาได้ 3) สถานศึกษาควรมีการกำหนดมาตรการตรวจสอบบุคคลภายนอกที่เข้ามาพบนักเรียนกลุ่มเสี่ยงหรือมีประวัติเกี่ยวกับยาเสพติดภายในโรงเรียนอย่างเข้มงวดและต่อเนื่อง หากพบว่ามีพฤติกรรมน่าสงสัยว่าอาจชักจูงนักเรียนเกี่ยวข้องกับยาเสพติด ควรประสานงานกับบุคลากรในสถานศึกษาที่ทำหน้าที่ป้องกันและปราบปรามยาเสพติด เพื่อดำเนินการต่อไป 4) สถานศึกษาควรมีการจัดอุปกรณ์กีฬาหรือนันทนาการไว้เพื่อการกีฬาและการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ต่อร่างกายและจิตใจด้านภัยยาเสพติด เพื่อเสริมสร้างความเชื่อมั่นในตนเอง ความมั่นคงทางอารมณ์ เป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ค้นพบความสามารถของตนเอง และยังเป็นการปลูกฝังการรู้จักใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์

จากการทบทวนวรรณกรรม และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สามารถสรุปเป็นภาพรวมได้ คือแนวคิดและทฤษฎีทางอาชญาวิทยา

- ทฤษฎีการคบค้าสมาคมที่แตกต่างของ เอ็ดวิน เอช. ซัทเธอร์แลนด์ (Sutherland's Differential Associations Theory)

- ทฤษฎีการเลียนแบบ (Imitation Theory)
- ทฤษฎีว่าด้วยความประพฤติก่อให้เกิดจากการเรียนรู้ของ อัลเบิร์ต แบนดูรา
- ทฤษฎีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของ เดวิด แม็กเคลแลนด์

แนวทางการป้องกันการใช้ยาเสพติดในสถานศึกษา

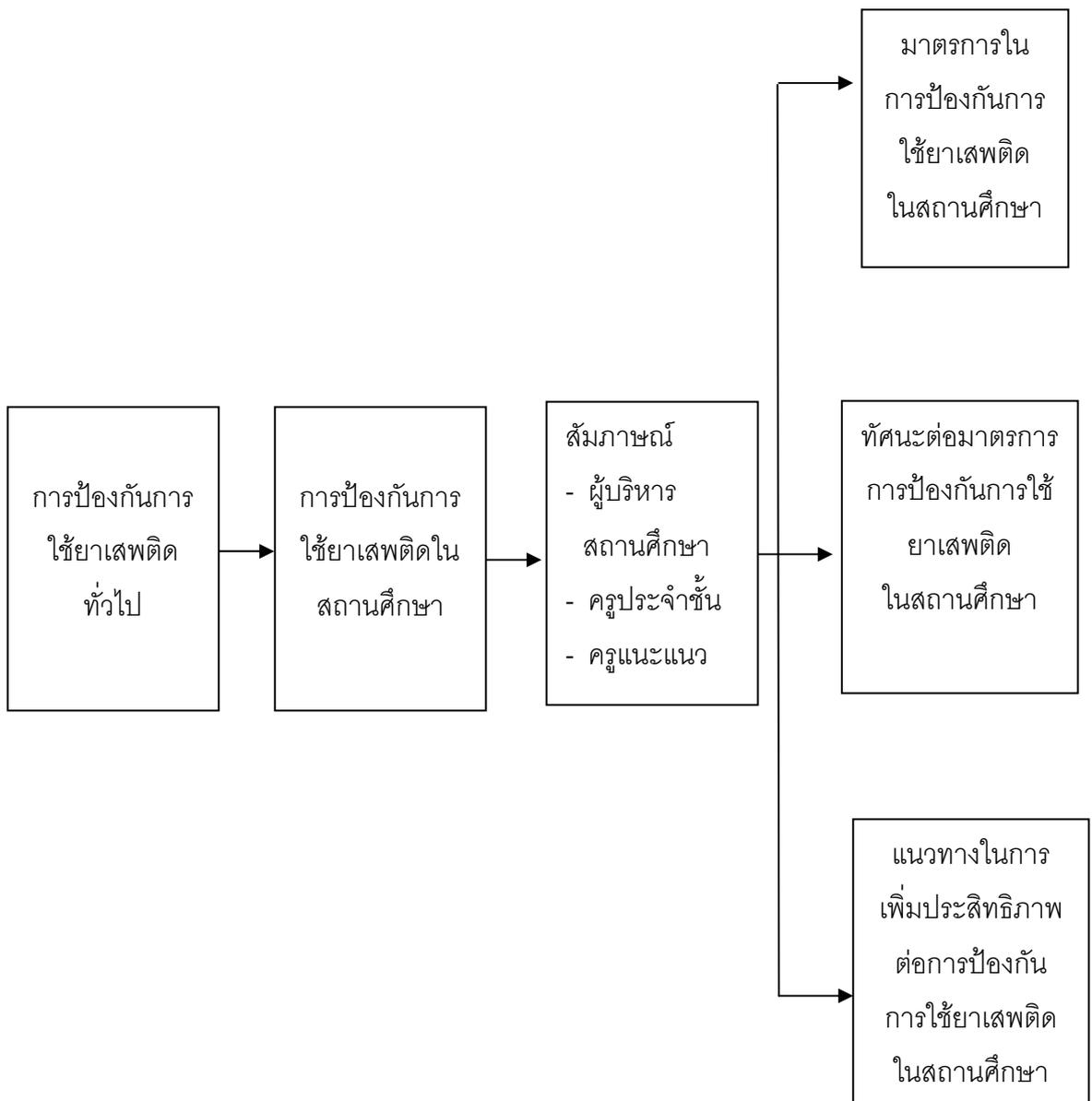
- นโยบายและยุทธศาสตร์การป้องกันปัญหายาเสพติดของรัฐบาล
- นโยบายและยุทธศาสตร์การป้องกันปัญหายาเสพติดของกระทรวงศึกษาธิการ
- การบริหารงานแนวทางการสร้างภูมิคุ้มกันการพึ่งยาเสพติดในโรงเรียนมัธยมศึกษา

- การป้องกันการใช้ยาเสพติดในกลุ่มนักเรียน

จากที่กล่าวมาข้างต้น ทำให้ผู้ศึกษาได้ทราบถึงแนวทางในการป้องกันการใช้ยาเสพติดในสถานศึกษา ว่า มีวิธีการป้องกันอย่างไรและมีมาตรการอย่างไรที่สามารถนำมาใช้กับเด็ก

นักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และยังรู้ถึงทฤษฎีทางอาชญาวิทยาที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับเด็กในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นได้ด้วยเช่นกัน

กรอบแนวคิดในการศึกษา

ชื่อแฟ้ม: 09บทที่ 2
ไดเรกทอรี: G:\11จารีกรณั
แม่แบบ: C:\Documents and Settings\admin\Application
Data\Microsoft\Templates\Normal.dot
ชื่อเรื่อง: บทที่ 2
เรื่อง:
ผู้เขียน: COMPUTER
คำสำคัญ:
ข้อคิดเห็น:
วันที่สร้าง: 02/06/52 ๐๒/๐๖/๕๒ ๒๑:๕๕ น.
เปลี่ยนหมายเลข: 10
บันทึกล่าสุดเมื่อ: 11/06/52 ๑๑/๐๖/๕๒ ๑๑:๔๓ น.
บันทึกล่าสุดโดย: vip
เวลาในการแก้ไขทั้งหมด: 111 นาที
พิมพ์ครั้งสุดท้ายเมื่อ: 22/06/52 ๒๒/๐๖/๕๒ ๑๑:๒๗ น.
เป็นงานพิมพ์ที่เสร็จสิ้นขึ้นสุดท้าย
จำนวนหน้า: 42
จำนวนคำ: 11,861 (ประมาณ)
จำนวนอักขระ: 67,608 (ประมาณ)